SAYI : 18-2

AKSU, Evimizin 8 inci Yıldönümünü Kutlular
ve Hepiniz için Ak ve Aydın olmasını diler.

AKSU

GİRESUN HALKEVİ

(IŞIK) Matbaası — Giresun

İçindekiler

Fiyatı : 10 Kş.

Ebedî ve Millî Şeflerimiz

Sayı : 18 - 2
Cilt : II

1 Mart - 940

A K S U

GİRESUN VE ÇEVRESİ HALKEVLERİNİN DERGİSİ

Konuşma:

Halkevleri Yıldönümü

Yazan : Saffet Tunay

Halkevimizin yıldönümü bu ayın 25 ine rastlıyordu.

Halkevleri ve izdeşleri (8) ıncı ülkü yaşına bastılar.

O halkevleri ki: İnkilâp cevherinin döküldüğü potalalardan alınıp tesviye gördüğü sanat köşesi ve işlence uğrağıdır.

O halkevleri ki: İnkilâp ideolojisinin kürsüsü ve çerağıdır.

O halkevleri ki: Bilenin bilmeyene öğrettiği bilgi bucağıdır.

O halkevleri ki: Gizli kapasiteleri meydana verecek, işlıyecek, heder olmaktan kurtaracak imdat konağıdır.

O halkevleri ki: Her yurttaştan gücünün yeterince ulus çıkarına verim almanın kurağıdır.

O halkevleri ki: Yurttaş yüreklerini birbiri için çırpındıran bir çok bedende bir tek kalp haline koyan sevgi kaynağıdır.

8 ıncı Yıldönümünde halkevlerimiz (140) tanesi Halkodası olmak üzere (519) a erişmiştir.

Halkevlerinin " Altıok „ la imselenmiş olan parti prensiplerini kütleye sindirmekte gösterdiği hizmetlerinin plançosunu yapan dergiler çok.

Manevî değişimi rakamlarla ifade etmiye imkân yoktur. Bunun ancak güzel, millî tezahürlerinden örnek vererek tebarüz ettirebiliriz.

Ruhun hiçbir esrarı yoktur ki dışarı âlemde in'ikâs yapmasın.

İşte örnek: Bütün dünya kargaşalar içinde bocalarken Milli Şe-

fin, partimizin çevresinde çepeçevre ve yekpareyiz. Yalnız şunu söyliyelim ki:

Halkevi devamlısı olanlar, sade iki zümredir.

1) — Ne kahveyı, ne sosyeteyi beğenmiyen evli barklı kimseler ki yurt ve dünya hadiseleri üzerine düşünmeyi dımağ sporu haline koymuştur. Biraz okuma biraz konuşma ihtiyacını duymaktadır.

2) — Gazino ve bara gidecek çağda olup da buna imkân bulamadığı için kendine faydalı bir meşgale arayan ve yetişmekte olan gençlik...

Halkevi çatısının dışında kalan da iki ayrı zümre var ki bunların uzak duruşları evlerin beklenen verimini enazdan yarıya indiriyor:

1) — Öğreticiliğinden hakikaten faydalanacağımız sınıf ki boş vaktini (topluluk) diye terceme ettiğimiz sosyete içinde geçiriyor.

2) — Boş vakitlerini kahvede tavla, domina iskanbille geçiren zümre ki ötekilerden çok şey öğrenmeye muhtaç olan zümrelerdır.

Ne yazıkki: Bu iki zümrenin ortak vasfı, ikisininde talih oyunlarına alışmış olmasıdır, halbuki kemali zeminin ruhunu alan bir ulusta talih ve tesadüfe kıymet verdiren eğlencelere yer yoktur.

Millî Şefimiz halkevlerimizin bu iki zümreyi de kavraması için gerekli tedbirleri düşünmek üzre Ankara halkevinde kurduğu (Danışma Komitesi), ne kanaata varmıştır, henüz bilmiyoruz:

Kemalizminin bir izdeşi sıfatıyle düşündüklerini not etmeyi faydalı buluyorum:

Halkevlerinin konferans konuları 5-10 gün önce halka açılmış bir anket halinde ilân edilmeli ve cevaplamak istiyinlerin biri konferansı konuşmacalı vermelidir. Munakaşalar yapılmalıdır. Meselâ şöyle konular:

— Mahkemelere harç verilmeli midir?

— Avukatlar her davayı kabul etmelimi yoksa ancak mâzur görülen suçluların davasını mı almalıdırlar?

— Alaturka muziği dinlerken ne için herkes konuşur da alafrangayı dinlerken kulak kesilir?

Ar ve temsil kollarına gelenler halk dersanelerinde olduğu gibi bütün kolların üyelerini rehber ve amatör olarak ikiye ayrılmalı ve rehberler yalnız komitelere karşı yükünlü olmalıdırlar.

Komitelerin verdiği işi kol üyeleri yapmaya mecbur olmalı, buna karşılık halkevi izdeşlerini başkalarından farklı bir seçkinliği olmalıdır.

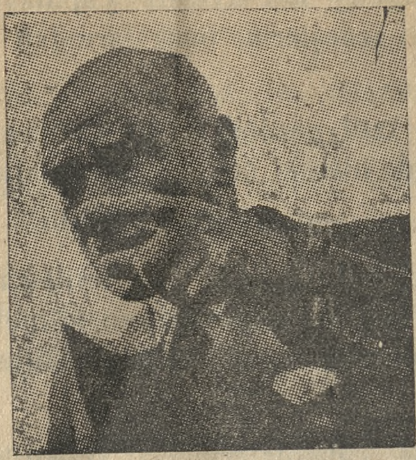
Yaz kampları ve tatil gezileri tertip edilince izdeşler herhalde davet edilmeli. Iştirak hissesi çok ehven olmalıdır. Bunun izdeşleri birbirine ısındırması, sargınlaştırması tabiidir.

Okul çocuklarının, yaz tatiliyle ara tatillerinde helkevi çatısı içinde olanların boş vaktini gayelendiren kümeleri olmalıdır. Ve bu kümeler içtimaî yardım veya köycülük kolunun rehberliğinde yeri ayrılmalıdır.

Hele amatörlerinin çalışmalarından alınan verimi gösterecek konserler ve emek sergileri yapılmalıdır.

Saffet Tunay

Andımız Amacımız

Altıok meşalemiz, Halkçı, Cumhuriyetçi,
İnkilapçı, devletçi, Laik ve milliyetçi,
Amacı bu, andı bu, duygusu bu; her Türk'ün.
Emaneti bizlere büyük Şef Atatürk'ün:
İstiklâli, ülküyü ilelebet yaşatmak,
Çelik bir kemer gibi yurdu bütün kuşatmak.

* * *

Birimiz hepimize, hepimiz birimize,
Baş başa ve diz dize, yüz yüze ve göz göze,
Hükûmet halk işinde, halk onun gidişinde..
Durmadan dinlenmeden herkes kendi işinde.
İnanarak çalışmak sonsuz büyüklük için;
Çalışmak bu yurt için, çalışmak Türklük için.

Cemal Bora

Hava Taarruzları ve Passif Korunma işlerinde Piratik Bilgiler.

Yazan :
Dr. Nuri Ali Özkaya

Hava muharebelerine ve hava taarruzlarına karşı her millet var kuvvetile çalışmakta ve hazırlanmaktadır. Bu yolda hükûmetin aldığı tedbirlere tayyareler, tayyare topları, makinalı tüfekler V.S. aktif tedbirler denir. Halkı alması lâzım gelen tedbirlere tek başına veya toplu korunma ve diğer hususî teşkillere (Pasif korunma) denir.

Mevzuumuza girmeden evvel tayyareler hakkında kısaca maruzatta bulunacağım: Tayyareler; Avcı, Keşif, bombarduman tayyaresi olarak üçe ayrıldığı gibi bunlarında deniz ve kara nevileri birde gece ve gündüz tipleri vardır. Vasati olarak süratları saatta 200 ilâ 500 kilometredir. Çıktıkları irtifada 7000 ilâ 8000 metredir. Taşıdıkları yük 2-8 tondur. Tayyareler yüklerile beraber (hernevi bomba ve esleha ile) gidip gelebildikleri mesafede vasati olarak 1000 kilometredir. Şimdi buna nazaran şöyle bir hesap çıkarabiliriz, Bir tayyare filosu takriben 200 ton bomba taşıyacağına göre 500 kilometre mesafe dahilinde her hangi bir mahalle gidip bombalarını atmaya ve dönmeye muktedirler. Bu günkü vesait ile bombaların isabet nisbeti ise yüzde on ilâ onbeş olarak tahmin olunduğuna görede hava baskınlarında husule gelecek tahribat ve hassatan terrör kolaylıkla anlaşılabilir. Bir azda tayyarelerin taşıdıkları bombalar hakkında malûmat verelim:
Tayyarelerin taşıdıkları bombalar üç nevidir:

1 — Tahrip
2 — Yangın
3 — Zehirli gaz bombalarıdır.

1 — Tahrip bombalarının 50 kilodan 500 - 1000 hatta 2000 kiloya kadar olanları vardır. Bu bombalar daha fazla büyük müessesat, Fabrikalar, Köprüler, Limanlar ve istasyonların tahribi için atılır.

2 — Yangın bombaları: Ekseriyetle ufak beşer onar kilolukdurlar. Terkiblerinde Fosfor ve Elektron Termit maddesi bulunduğundan kendi kendi-

lerine yanar ve su ile katiyen söndürülemezler. Su görünce bilakis daha çok parlarlar. Neşrettikleri hararet 2000 - 3000 dereceyi bulurki bu hararet muvacehesinde erimiyecek hiç bir maden yoktur. Bu itibarla yangın bombalarını söndürmek için üzerlerine kum veya toprak atmak icap eder.

3 — Zehirli gaz bombaları: Bu bombarla gözyaşı getirici, aksırtıcı, boğucu, yakıcı ve öldürücü namile beş sınıf gaz atılır. Bombaların hiç şüphesiz en korkuncu bunlardır. Burada hatıra bir şey gelebilir. Acaba askerlikde zehir kullanılması yeni bir icatmıdır? Maalesef hayır! Milâttan tâ altıyüz sene evvel „ Solo „ düşürmek istediği Krıssa kasabasını, ahalisinin içeceklerine zehirli bir kök karışdırarak hepsini ishale uğratmıştir. Anibal da bir Roma filosuna gülle yerine içi yılan dolu testiler atarak zafer kazanmıştır. Kezalik beşinci asırda Peloponez muharebelerinde zehirli gaz kullanıldığı gibi Bizanslılar zamanında da greguar (Rum ateşi) namile kükürtlü ve karbon monoksitli gaz kullanılmıştır. Umumi harpda zehirli gaz. en asrî ve mütekâmil vesait ile atıldıktan sonradır ki bunun ehemmiyet ve bilhassa dehşeti, her tarafta korku ve heyecan uyandırmıştır.

Passif Koruma: Hava harbine karşı şehir, kasaba ve köy ahalisi kadın erkek bilâ istisna her eli iş tutanın el ele vererek çalışmak mecburiyeti vardır. Ancak bu suretle herkes memleketini, evini ve ailesini kurtaracaktır. Hükûmet yalnız ya dığı teşkilatlarla bu işleri intizam altına almıştır. Her vatandaş ışte bu teşkillerde kendisine verilen vazifeyi canla başla yapacaktır.

Yukarda Passif korunmayı tek başına veya toplu korunma diye ikiye ayırmıştık.

1 — Tek başına korunma: Gaz maskesi, oksijen cihazı ve gaz elbiselerile mümkündür.

2 — Toplu korunma: Sığınaklar, gaz geçmez hale konulan mahzenler, kuyular, magaralar veya hendekler ile temin edilir.

Passif korunma taşkilleride şunlardır:

1 — Zabıta, Etfaiye, Sıhhıye, Tamir ve birde tahliye teşkilleri.
2 — Haber alıp verme teşkilleri.
3 — Alarm: Tehlike işareti ve tehlike bitti işareti veren canavar düdükleri vesaire ile...
4 — Şehirlerin maskelenmesi ve sislenmesi.

Teşkiller hakkında faydalı gördüklerimizi gelecek sayılarımızda devam ettireceğiz.

Dr. Nuri Özkaya

Halkevleri İçin

Yüksetl efkârını coşkun gençliğin;
Varken kolunda o ilâhî kuvvet.
Yükselmek istiyor, gençlik dediğin,
Fakat yollar uzun, ve hava pek sert...

Kayalar sert, hava serttir Şüphesiz,
Kolay değil aşmak göğe, güneşe...
Kuşlar da uçamaz; eşsiz, neşesiz,
Sen gençliğe eş ol! hem de pür neş'e

Gezdir onu... Uçmak ne demek öğret,
Göster ona fennin, ilmin sonu ne?
Öğret ona ki bilgidedir kudret,
Yazık!.. Geri kaldık biz, bunca sene...

E...y gençliğe önder!.. hakkın, vazifen
Ne kadar ulvîdir, ne kadar mutlu...
Benliği sen verdin, diriliği sen,
Seninle bahtiyar, yurda ne mutlu!...

Parlayacak bir gün yurdun bayrağı,
Hem şark ile garbin tam sınırında
Nur doğacak sahrasında kırında...
Ey halkevleri...
Sensin bu kudreti gösterecek sen,
Ey! halkevi kutlu olsun vazifen...

Düzköy
Rahmi Korkut Öğütcü

Giresunun Fındık Ticareti Merkezi Olarak Ehemmiyeti

Yazan :
Abdurrahman Sezgin
Fındık İstasyonunda Ziraat Mühendisi

Giresonu „ Fındık Ticareti Merkezi„ haline getiren sebebleri şöylece hülâsa edebiliriz.

1 — Takriben 6510 kilometre murabbaı olan sahasının 70 kilometre murabbaı gibi büyük bir sahasını fındıklığa hasredişi (ki Gireson bu vaziyette Türkiyede meyve ziraatına en geniş sahasını hasreden vilâyetler içinde birinci mevkii işgal etmektedir.)

2 — Fındık ziraatı için elverişli faktörlerin uygun oluşu, dolayısile bu geniş sahadan hem keyfiyet ve hem de kemmiyet itibarile fındık mıntakasındaki diğer vilâyetlerden daha fazla bir mahsul elde edişi.

3 — Coğrafi mevkii itibarile fındık mıntakasının merkezinde bulunan bir sahil memleketi oluşudur.

Gireson, sayılan bu sebeblerden dolayı " Ticaret merkezi „ oluş vasfını son zamanlarda değil fındık zıraatının kurulduğu tarihten beri iktisap etmektedir. Fakat o zamanlar tekniğin ileri olmayışı ve daha bir çok manialarn bulunuşu yüzünden bir ticaret merkezinde kurulması lâzım gelen fennî vasıtalar kurulamamış ve Gireson da bu sebebten haiz olduğu ehemmiyeti kazanamamıştır. Fakat

son zamanlarda ehemmiyeti anlaşılan bu mevzuun icabettirdiği teknik vasıtaların da tedarikinde kuvvetli adımlar atılmıştır. Meselâ: Evvelce bir kaç basit değirmenden başka değirmene malik olmayan Gireson, bu gün daha mütekâmil ve yüksek kapasiteli (Vasatî olarak 24 saatte 10 ton iç fındık çıkaran) değirmenlere, kırma fabrikalarına maliktir. Bu fabrikalar fındığı kırma işi yanında Avrupa pazarlarının istediği şekilde standart tiplere de ayırmaktadırlar. Ayrıca tiplere ayrılışını sıkı kontrol altında bulunduran İktisat vekâletine bağlı tam teşkilâtlı kontrolörlük dairesi de mevcuttur. Bu meyanda fındık ziraatında en mühim rolü oynayacak olan rasyonel ve teknik bir çalışmayı hem kafa ve hem de kol kuvvetile müstahsilin ayağına kadar giderek öğreten mücadele teşkilâtını da havi fındık istasyonu mevcuttur. Bu müesseseler iş ve sermaye kuvvetlerinin optimâl telifi suretile fındık bahçelerinden mümkün olan randımanın elde edilmesinde müessir olmakta ve şimdiye kadar fındık ziraatında yapıla gelmekte olan eXtansif iş sisteminde uzaklaşup entansif iş sistemine doğru büyük adımlar atılmasına sebeb olmaktadırlar. Bu hususta 43 ü Gireson ve 2 si Tireboluda olan ve bu günlerde satış kooperatifine devredilmekte bulunan 45 kredi kooperatifinin de tesirini gözden kaçırmamak lâzımdır. Bilhassa bir seneden daha az bir maziye malik olan satış kooperatifinden memleketin her türlü ihtiyaçlarına cevap veren fındık mahsulünün her hususta istikbâlde yükselmesinde büyük rol oynayacağı kat'iyetle ümit edilmektedir.

İşte Giresonun bir ticaret merkezi oluşundaki ehemmiyet: Her şeyden evvel biraz evvel söylediğim gibi entansif fındıklıklara rasyonel bir ziraat tarzının icabettirdiği entansif kol ve kafa kuvvetinin yerleştirilmesi ve fındıkların işlenmesile tiplere ayrılmasını temin eden fabrika ve diğer müessesat gibi müesseselere malik olması noktasından kendisini gösterir. Bu müesseselerin yardımile atılacak adım yalnız % 70 i fındık zıraatile geçinen Gireson halkını refaha eriştirmek, dolayısile Giresonun iktisadi vaziyetini yükseltmiş olmakla değil komşu vilâyetlere de husule getirdiği yeni ziraî metotlarile bir örnek olacak ve bu gün dahi dünya piyasalarında iyi keyfiyetinden dolayı monopol vaziyette olan fındığın kemiyeti de artacaktır. Bu da dünya fındık piyasalarının elimizde tutulmasını ica bettirecektir.

Mevlânanın Rubailerinden :

Şakağındaki zülf gibi perişanınız senin
Aynanı tutuyoruz hep hayranınız senin
Hazır oluruz senin sofrâda nerde olsak
Mihnanınız, mıhnanınız, mihnanınız senin.

Bir kaç zaman bir çocuğa biz de üstat olalım
Dost yüzünden bir zaman gelelim şat olalım
Dinle ki sözün sonu nerelere çıkıyor
Yani bulutlar yürütecek bir bâd olalım.

Edebi Kısırlığımız

Yazan :
Saffet Tunay

Kemalizem inkılabıyle açılan iş devrinde tabiatiyle edebiyatı ikinci safta telekki edecek bir zihniyet doğacaktır. Hatta bizzat edebiyatla iştigal edenlerin bile bu telakkide oluşu, gittikçe edebî zevkin düşmekte olduğuna işarettir.

Yok yanlış söylemiş olmıyalım edebî zevkimiz yükselmiştir fakat bu yükselen zevki kandıracak eser kıtlığı vardır.

Denilebilir ki: Bu kıtlık içinde edebî zevkimiz nasıl olup da yükselmiş bulunuyor? Cvap:

— Edebiyat konuşma diliyle yazı dili birleştikten sonra kuru söz oyunu olmaktan çıkmış, mânâ derinliğini aratmaya başlamış ve hakiki edebiyatın ne vasıfta olacağını bize sezdirmiştir. Şimdiye kadarki edebî cereyanların biricik hizmeti bu olmuştur. Çünkü konuşma diliyle yazı dilini birleştirmiş şimdide şu bizim gibi konuşan edip ve şairden düşünce ve duyuş farkıyle bize yenilikler getirdiğini görmek istiyoruz. Bunu ya bize veremiyecek kadar sığ ruhlu yahut da henüz dilinden eskiliğin izlerini silememiş olanlar karşısında okuyucu küllenin vaziyeti lakaydliktir. Bu da tabiî bir neticedir.

Edipler ve şairler ruhlarının sığlığını şekil başkalığıyle örtmek istiyorlar hatta Amerikan garabetiseverliğine düşüyorlar.

Acabâ bu kısırlığın sebebi nedir? Bence bu kısırlığın sebebini dört esas noktada aramalıdır:

(1) İdeoloji kıtlığı
(2) Mitoloji kıtlığı
(3) Senpolizm Demogojisi
(4) Ümanizmin eksikliği

1) İdeoloji kıtlığının edebiyatı geribırakması sebebini bir az inceliyelim:

GİRESUN'dan Tablolar

Namık Kemâl, sadece feryat etti o saltanata karşı sadece bir isyan bayrağı idi.

Ziya paşa, ideolojisini sakladı (Rüya) adındaki ikaz nâmesinde saltanat makamına hatalarını anlattı.

Halka karşı durumu dili acı bir ahlak öğütçüsü olmaktan ibaret kaldı.

(Ahmet Mitat, Tarihçi Murat) Millete kıraat muallimliği ettiler. Alışıdğımıza aykırı düşünenlerin var olduğunu bize öğrettiler düşünerek inanma lüzûmunu aklımıza soktular, Hâmit:

Saltanat aleyhinde, zulüm aleyhinde yazdığı piyesleriyle kütleye değil okumüş nesle demokrasiyi sevdirdi. Fakat ideoloji ile değil, Sanatla sevdirdi.

Tevfik Fikret ilk defa sanat ve lisan üzerinde olduğu kadar eserlerinin muhtevasıyle de inkılapçı idi. Lâkin onun ideolojisi de islam ittihadı, Türklük ittihadı, garplılaşma cereyanları arasında kararsız kıvranan bir kütleye ideolojisini duyurtamazdı. Onun sesi, bu istikrarsız siyasî hava içinde millete yadırgı, soğuk bir nevâ teşkil etti.

Akif bağınislamizemi; Mehmet Emin, Ziya gök alp bağınturanizemi Abdullah Cevdet, gaprlılaşma çığrını ideolojileriyle zaman zaman edebiyatta terenüm ettiler.

Fikret de bu arada sosyalizemin ideolojisisini yapıyordu. Fakat bu ideolojinin, kimi köksüz, kimi mevsimsiz, kimı iklımsız.

İşte bu dört cereyana millî bünyede makul sınırlar çizen, Altı okun sahibi Atatürk, kurduğu devlet bünyesinin ve dış politikasının ahengiyle bu çekişmelere yer bırakmadı.

Bütün uyanıkları bu Altı okun yöneldiği tek hedef yönetilen ulusun duygu ve düşünce alemi olacaktı. Bunun için de verimli inkılâbın yaratıçı fikirleri arasındaki armoniyi bulup çıkarmak işi Cumhuriyet mütefekkirine, duyurmak vazifesi de Edip ve şairlere düşüyordu.

Fakat inkılabın sürprizleri karşısında değil aralarında münakaşaya kendi zihinlerinde bu ahengi sezmiye bile vakıt bulamıyan edipler asırlar yenen dahinin karşısında takdirkârlık değil, sadece hayranlık duyuyorlardı.

Edebî yoksulluğun sebebini idealoji münakaşalarına alışmamış olmamızda bulan Atatürk ölümlerinden bir yıl önce üniversite gençliğine hatırlatıp kemalizemin fikriyatını onlardan istedi.

2) Sembolizem Demagojisi:

asırlar içinde uyanık geçinen idareci zümre halktan ayrı bir âlemde yaşıyordu. Orhun anıtlarında bile yabancı kültürden şikâyet eden cümlelere rastlanır.

Gazneli Mahmudun sarayında bile Türk mitolojisini ve dilinin güzelliğini değil, İranın feyzini şakıyan şiirler yazıldı ve okundu. Şehnameyi yazan Firdevsî destanındaki kahramanların çarpıştığı Türk yiğitlerini daha baskın gösterdiği için - belki de her mısraına bir dinar vadedilmesi dolayısıyle alacağı mükâfatı kıskandıklarından İran şairleri tarafından koğulandı. Mahmudun gözünden düşürüldü mısraları çoğaltmak için yalanlar düzdüğü söylenildi. Hak ettiği para verilmedi. Ölüm dakkalarında mevut paranın pek azı gönderilmişti.

Bu eseriyle yabancı bir milleti, mitolojisine, tarihine, özdiline kavuşturan Tuslu Türk, bu emeği kendi ulusunun diline ve tarihine vermek üzere teşvik edilseydi kim bilir ne şaheser bir destan yaratacaktı. Halbuki beride Mahmud'un sarayı dışında kültürlü ve gerçeği iyi gören Ali şir Nevaî, örnek tuttuğu ozanlarla birlikte halk dilini kullandığı için bir kenarda kalmıştı.

Fatih mehmet Istanbul fethinden duyduğu haklı gururu.

" Bûm növbet mîzenet ber târem-i Efrasyap

" Perdedarî mîkûnet derkasr-ı kayser ankebut „

diye farisi bir beytile ifade ederken halk ve ordu bektaşî ozanlarıyle kendi âlemindeydi.

Meşrutiyetten sonra Serveti fünunun temsil ettiği edebî lisan halk diline inmiş tam fikir ve duyguda yeniliği halka sindirmenin fırsatı doğmuşken Sembolizem modası doğdu hakikatler rumuzlarla

söylenilmeğe başladı. Kültür arıstokrasısı tezahüratıyle yabancı hava esmekte devam ediyordu. Serveti fünun yerine geçen edebî nesil (Fecriatı) adıyla siyası havanın müsadesizliği yüzünden doğan bu okulun Avrupadakî adı (Sembolizem) dı ki ancak havas arasında bir kuş dılıydi.

Ve onun da yerını tutan (Yeni mecmua)nın tasfıyecileri, ne Yedi meşale, bu sembolızem havasının bungunluğunu dağıtamadı...

Romanda Hüseyin Rahmı Gürpınar, şiirde ve romada Akagündüz, kihâyede Ömer Seyfettin den gayrısı hep mavı rüyalar, pembe hulyalarla avundular.

Erkek edebiyat Homerde Zola da olduğu gibi ışıklıdır. Rumuzların arkasına sığınan edebıyat şahsî duygulara bağlı ve halkı saran kaygulardan uzak, bınaenaleyh köksüzdür.

Mitoloji Yoksulluğu:

Bır eser hayal kuvvetinden ne kadar nasıp alır ve hayatı ne kadar hakıkat gibi tabıı ve parlak gösterebılırse o kadar edebî kıymet alır.

İlksel insanlar gerçeği kavrayışta gerı oldukları ıçın neydüğümü kavrıyamadığı nesne ve olgular Üzerıne hayal yorarak ızah ederlerdı ve ızahaların mahiyetine göre sındırıcı, gızlı bır kuvvete sahıp sayarlardı. Onun hakkında fena düşünmeğe bıle korkarlardı Zaten korku hayal mahsulu olduğu kadar hayal de korku mahsulüdür.

Mıtolojı ışte bu devrın mahsulü ınanışlardır. Edebî eserler teşbıhlerını ve ıstıarelerını mıtolojiden aldığı yanı bızı hayal kanadıyle alıp uçurduğu nısbette severek okuruz.

Türk tarihını bıle yenı tetkîke gırıştığımız halde mıtolojık malûmatı yânı tarıhten öncekı devırler ınanışının nevını öğrenmemıze ımkân var mıdır? Bu ancak mukayeselı ve genış bır folklor tetkıkınden sonra meydana çıkacaktır. O zaman şıır lısanına geçmeye başlayıp edebıyatımıza feyızlı bır hız gelecektır.

Dante, yunan ve latinin müşterek mitolojisini öğrenmeseydi devrinin şairlerini bir adım ileri geçemezdi.

Bizde de şair Salih ZekiOktay şiirlerini mitolojik hayallerle süslemek istediği ve fakat milli mitolojiyi bilmediği için o da yunan mitolojisini materiyel olarak kullanmaya başladı. Milli devrinde yabancı malzeme ile millî edebiyat yapmanın çıkar yol olmadığı muhakkaktır. Binaenaleyh sevilemedi.

4) Ümanizem:

Klasik adı verilen neviden edebî eserler insan ruhunu müşterek duygularını terennüm eder, insan olmak itibariyle her milletin edebî şahsiyetleri bu neviden ün almış eserleri bilip tanınmalıdır.

Sanatın hudutlar aşırı hakim ruhunu ve yaygın karakterini kavramak; milli sanatkârlar için lâzımdır ulusal eser, her zaman uluslar arası değer alamazsa da uluslarca beğenilmiş her eser, herhalde (ulusal) vasfını taşır.

Avrupalı ortaokul talebesi anadilinin gramer ve sentaksını öğreninceye kadar millî edebiyat üstatların çoğunu tanımış bulunuyor ondan sonra da bizim edebî kıraat dediğimiz dersin yerini tutan ve ümanizm adı verilen kitabı okurlarki, bunda daha cok klasik muharrirlerin eserinden seçime yazılar ve tahliller vardır. Çocuk bunlar sayesinde hem değişik uluslarle hem değişik zevk ve mevzularla temas etmiş olur, ufku genişler ve hatta kendi ulusal zevkini diğerleri karşısında bütün karakterinliği ile benimser ve milli zevk daha köklü olarak benliğine yerleşir. Bizde ümanite meselesi ancak geçen yaz kültür şurasında bahse mevzu olmuş öylece kalmıştı: Hatta ne bunu milli kültür namına tehlikeli bulanlar bile oldu. Virjili üstat edinen Homeri okuyan İtalyan şairi Dante Algieri ilahî komedyasını yazmadan önce Muhiddin Arabiyi de okuyup istifade ettiğinden bahseder.

Dahî derecesindeki ediplerimizin bile niçin Nobel mükâfatı kazanamadıklarını araştırken ümanizeme yabancı kalışımızı, ebedî kısırlığın bu baş sebebini nedense akla getirmiyoruz.

Buraya kadar anlaşıldı ki:

Köklü edebiyat ulusun geçmiş büyüklerini tanımakla mümkündür. İşte bunun için de yeni bir zihniyete göre edebiyat tarihimizi yazmak lâzımdır. Mahmut Esat Bozkurt bu görüş noktasından " nasıl bir antolojiye muhtacız" başlığıyle bir makale yazmış ve en eski tarihten beriye halkçı dili ve davasının dilaçıklığıyla tanınmış söz ve şiir erlerini ön safafa imamız gerekliğini öne sürdü ve bizim asıl klasiklerimiz bunlardır dedi.

Zihniyet tasfiyesi iddiasıyle şimdi ortalığı çınlatan yeni nesil ekmek kavgası eder gibi söze başlamıştı. Davayı izah etmeleri istenilince hiç adını anmadıkları halde Mahmut Esad Bozkurdun yukarki sözlerini dile aldılar yetişmiş nesle Siz ne şarkı ne garbı anlamadınız. Edebiyat alanı şimdi bizimdir Millet şimdi bunu bizden öğrenecek diyorlar. Çoğu talebe olan kendileri ise bu dedikleri kültürü acaba nerde almışalrdı. Eğer hocalarındansa zaten o hocalar, kendilerine " Edebiyat piyasasından çekilin! " dedikleri kimselerdir. Yok bu kültürü yurt ve ülke dışından aldılarsa bize dışardan getirecekleri, ancak kendilerinden öncekilerin getirdiği gibi, sade şekil ve stil olacaktır.

Edebiyat; Öz suyunu geçmişlerden alarak tekâmül eder. Çünkü edebiyat milletin damarlarında dolaşan atalar kanı gibi, sinirlerinde ihtizaz eden atalar ruhudur. Dışardan gelemez.

Bence Hayat

Kemal Atatürk nesli,
Hayata! hayata değil; Boynu bükük, kalbi kırık; dökük heyhata! Biz sizinle hız alalım daima ve her şeyden evvel hayata.

Her dün.
Muhakkak ki,
Bir bu gündü.
ve bu günün,
Bir yarını olduğu gibi.

Her yeni
Bir eskinin
Ters cephesidir
ve her eski,
Bir yenileşmenin son nefesidir.

Hayat ise:
Bunların hepsidir.
Yaşamak...
Her an için ölmektir.
Muvaffakiyetin sırı.
Bir an için.
Kendi kendinin olup,
Nefesinin yettiği kadar
Gülebilmektir.

Ümit:
Cihanda büyüktür.
Gaye,
En müthiş iztiraplar,
Mukabilinde elde edilen
Büyük bir yüktür.

BENCE HAYAT :
Nihayetinde çakılların parladığı.
Bir nehirdir.
Akar, gider.

İztıraplar yaratır,
Yaşatır
ve nihayet mahveder.
Madem hayat bir yoklukmuş!
Gönlüm varlığın zevkine,
Bütün kuvvetile dalsın.

Kalbim:
Aşktan...
Kafamda, nasibini
Kitaptan alsın.

Cennet
ve
Cehennem
Bunlarda varsın.
Yarına.
Öbür güne kalsın.
. . . . .
Kalsın.

Kemal Peker

Müstehlik Fikri Bakımından

İçtimaî İlimlerin ve İktisadî Nizamın Yenilenmesi

Yazan:
Bernard Lavergne

Çeviren:
Akil Koyuncu

Müstahsile mukabil olan, yahud daha doğrusu müstahsilden ayrı olan müstehlik fikri, iktisadi hayatın makanizmasını, nekadar kaba olursa olsun, tahlile çalışan beşerî düşüncenin ilk gayretlerile beraber doğmuştur. Eski zamanın Yunan filozoflarının bile temamile temas kabilinden olmakla beraber müstehlik düşüncesini mevzuu bahsettikleri tahmin edilebilir.

Fakat, çok esaslı olduğuna rağmen bu ilk çağı, çağından ilk sonra telakkinin garib bir talii olmuştur. Orta çağı, Orta çağından sonra Son çağı, hemen zemanımıza kadar, hiç bir meyve istihsal etmeden katetmesi lâzımgeldi. Mamafih bu hususta daima sükût edilmişte değildir.

Tarihte çok uzaklara gitmeğe hacet yok: Daha (1755) de Cantıllon ((Ticaretin tabiatı hakkında tecrübe)) unvanlı dikkate şayan eserinde, iktisadi hadiselerin izahı için, müstehlikin talebine en büyük ehemmiyet atfediyordu.

Bize naklonunan hikâye veya efsaneye inanmak lâzım gelirse Bastiat 1850 de ölüm yatağında:

((İktisat ilmini müstehlik bakımından kurmak lâzımdır.))

Demiş olacaktır.

Fakat bu noktayı nazar ehemmiyet almaya ve galebe çalmağa ancak pek çok seneler sonra muvaffak olmuştur.

İçtimaî ilimlerde ve müşahhas (concret) iktisadi hayatta, müstehlik fikrinin eski mevkiini alması henüz bitmiş bir iş değildir; belki ancak tahakkuka doğru yürümektedir.

Biz burada, müstehlik fikrinin, tabirleri zorlamadığı, belki bilâkis üç veçhe (Triptyque) teşkil eden bir levha Frèsque çizmeye mecbur ettiğini göstermek isteyoruz. Bu temel fikirle bir tarafdan, bütün iktisad ilmi canlanmış bulunuyor; esasen, şimdilerde, bu telâkkinin en uzaklara kadar götürülmesi bu taharriler endişesiledir.

Diğer taraftan bu telakki ile, bizzat müşahhas iktisadi rejim ve, istidlal yoliyle, sınıflar mücadelesi korkulu meselesi yeni bir safhaya konmuş bulunuyor. Ve nihayet, müstehlik fikrinden, devlet veya siyasi iktidar membalarının ta temelinin tedkikiyle (droit public) umumi hukuk çok yeni bir ışık alıyor. (1)

(1) — Bu etüd, müstehlik fikrinin içtimaî ilimlerin bilhassa iktisad, içtimai ekonomi ve birde hukuku umumiye esas nazariyeleri içine ve müşahhas iktisadi hayatın teşkilatına idhale sevkettiği esaslı yeniliklerin umumi levhasını kısa bir icmal halinde arzetmek gibi, ayni zamanda ilmi ve umumi bir alâkayı haizdir. Müstehlik telekkisinde mevcud olan teceddüd prensibi, şimdiye kadar lâzım olduğu derecede vuzuh ve şumul ile görülmüş değildi, sanıyoruz. Hatta biz öyle düşünüyoruz ki bütün iktisadi nizam gibi içtimaî ilimlerin de son veya yakın en büyük yeniliği müstehlik fikrinin, uzun zamanlardır geçikdirilmiş olan, istimali dolayısiyle olmuş veya yarın olacaktır.

B. L.

I

İktisad ilmi ve müstehlik Fikri

Eşyanın kıymeti üzerinde istimal edenin ihtiyaç ve talebleriyle vaki esaslı tesir, üç çeryek asırdanberi, ilimde meşhur olan bir nazariye ile tebarüz etmiş bulunuyor:

Buda, kıymetin psikolojik nazariyesidir. Bu meşhur nazariyenin hikâyesi tasavvur edilebilen en hayret verici şeylerden biridir.

1 — Doktor quesney'in tanınmış telmizleri olan Fizyokratlar gibi, Adam Smith gibi- belkide itiraz götürür bir ananeye tevfikan- Ekonomi politiğin müessisleri olarak gösterilen kimselerin eserleri, ne kadar takdire şayan olursa olsun ekonomi politik felâketle oynamış bir ilimdir.

Bazı talihsiz kimselere vaki olduğu gibi, buda, doğuşunda yanlış bir azimet adımı atmış ve bunun bir asırdan fazladır, hatta zamanımızda bile meş'um tesirini çekmekte bulunmuşdur.

İktisadi hayatın izahında müstehlike makul bir mevki tayin edecek yerde, bu ilk iktisadçılar münhasıran müstahsilin roliyle oyalanmış durmuşlardır. Bir asır, belki daha ziyade bir müddet, iktisadî tetebbuların hemen umumu, yalnız müstahsil bakımından yapılmıştır. Bütün bu uzun devre zarfında, iktisadcı tezgâha indikce daima eşyanın mürekkeb olduğu muhtelif unsurların maliyet fiyatını da hesaplamaya koyulmuştur.

Bu istihsalin değer kıymeti (valur coût) nazariyesiydi.

Yahud sadece yalnız el işinin maliyet fiyatını hesablamıştır ki bu da, en son, Karl Marksın « Sermaye » eserinde (1867) şöhret verdiği mahud say kıymeti (valner-travail) nazariyesiydi. Fakat bu meslekte ta 1776 da Adam Smith tarafından değilse, 1817 de Ricard o tarafından ve ondan sonra gösterilememiş bir teferruat bolluğu ve münakaşa kuvvetiyle izah edilmiş bulunuyordu.

Bu nazariyenin ilk bağları daha 13 üncü asrın din âlimleri (Canoniste) lerinde ve bunların en büyüğü olan Saint Tomas D'Aquin de görünmekte bulunduğunu da hesaba katmıyoruz.

Bununla beraber bu altı kere asırdide muhterem say kiymeti nazariyesinin, istihsal hakkındaki o biraz daha geniş değer kıymeti nazariyesinden daha ziyade yanlış olduğu ve yalnız bir kısmiyle, delillerinin bir cüz'üyle değil bütünlüğüyle ve ta azi-

met noktasından itibaren yanlış olduğu anlaşıldı.

Eşyanın kıymeti, müstahsil zaviyesinden bakmakla izah edilemez. Bilâkis, bu maksadına ancak müstehlik zaviyesine yerleşmek lâzım gelir.

Bütün eşyanın kıymetleri ihtiyaca yani halkın bu eşya hakkında duyduğu istihlâk arzusuna ibtina eder. Kıymet eşyanın, sikleti, hacmi kesafeti gibi kendinde mündemiç bir vasıf değildir her şeyi kıymeti bu şey hakkında hissettiğimiz imrenmenin inikâsından ibarettir.

Onun içindir ki onun fiatını tayin edende o şeye talip olan müstehliklerin aramızda birbirimize karşı yaptığımız mütekabil rekabet oluyor. Müstahsilin arz amili taleple icra edilen tesir yanında bir rol ifa ettiği cihetle eşyanın müstehlik nazarında haiz olduğu nadir faidedirki kıymetini temin eder, onu, kelimenin tam manasile, halk eder. İşte bunun içindirki maliyet fiyati ile satış fiyatı arasında yahud daha kaba bir surette, eşyanın imali ile massettiği say kıymeti ile ticarî kıymeti arasında bir müsavat bulunduğunu ispat dâiyesinde bulunan klâsik nazariyeler bugün uzaklaştırılmış bulunuyor.

Esaslı tabirlerile hülâsa edilmiş olan bu kıymetin psikolojik nazariyesi kayde şayandırki, ta 1776 da meydana çıkıyordu, Taliin garip bir cilvesi olarak, bu ayni yıl, iktisadi bakımdan, hatıralarda yer eden muzaaf bir hadise ile meşhur olmuştur. Bunlardan biri ki iktisadi nazariye zaviyesinden en mühimi değildir. Adam Smith in " Milletlerin serveti " eserinin intişarıdır. Eser derhal şöhret aldı.Bu kitap 18 inci ve daha evelki asırların iktisadi hayatının tasviri bakımından dikkate şayan, hatta zaman nazarı itibara alınırsa dahiyane idi de denile bilir. Fakat cidden ilmi tahlillerden, ikmal edilmiş mamul eşyanın veya müstahsil unsurların fiyatlarını izah tecrübelrrinden muarra idi veya, daha fenası, olanlar da yanlıştı.

Tamamen ayni tarihte, Fransada, en serbest bir tahlil ruhiyle meşbu bir eser intişar ediyordu. Ünvanı çok daha şümulsüz olan bu kitap; Yekdiğerine nazaran Ticaret ve hükûmet, meşhur bir fransız filezofunun, rahip " Condiellac " in hayatının sonlarına doğru, altmış yaşından sonra neşrettiği cidden fevkalâde bir eserdi. Bu eseri kıymetinin psikolojik n azariyesinin tamamını, esas hatlarına irca edilmiş olarak, ihtiva ediyordu. Fakat bu Fizyokrat mektebinin ve bilhassa Adam Smithin kitabının doktrinleri o kadar büyük bir muvaffakiyet göstermekte idiki „ Condillac " ın hakiki görüşü, üç çeyrek asır müddetle, lâkaydiye gömülerek, iktisat ilmi için kaybolmuş leziz bir meyve halinde akim kalmaya mahkûm olmuştu. Alman " Gosen " in 1854 te, fransız filezof ve riyaziyecisi " coruot " nun 1838 ile 1863 arasında defalarca ayni fikirleri ortaya koymaları beyhude olmuştu.

Ancak, bize pek yakın, 1872 senesine kadar gelmek icabbetti ki yeni ve dikkate şayan bir tesadüf vaki olsun; Biribirini ne bilmiş ne görmüş üç kişi, aralarında anlaşmadan, faide mefhumuna ilmi bir sarahat vererek kıymetin psikolojik kıymetini takviye eden üç muvaffak eseri ayni senede neşrettiler. A v u s t u r y a d a „ Charles M e u g e r „ İsviçrede Fransız „ Leon Walras " İngilterede „Stanley Jevons " 'di. Bu bir muvaffakiyet, hatta şanlı bir galibiyyet oldu. Kıymetin bu yeni kanunu, bundan sonra, muasır iktisatçılardan bazılarının, ifadeyi bazan fazla inhisarcı bulmağa temayülle ihtiyatlar göster-

melerine rağmen, iktisadi tetebbulara gittikçe daha ziyade hakim oluyordu. Müstehlik ve ihtiyaç fikri, iktisadi hadiselerin kitlesi içinde kaybolmuş bir adacık gibi kalacak yerde her şeyin kendine teveccüh ettiği bir merkez teşkil ediyor. Bütün iktisatcılar henüz kanaat getirmişler olmasa bile, biz bunun böyle olduğuna kaniiz. Tasarruf, ipdidai madde, alet, sa'y, erazi veya bina gibi istihsal amillerinin kıymeti, ikmal edilmiş mamul mahsullerin, yani şahsi istihlâke muhtaç eşyanın kıymetile ayni surette izah olunur. Bir istihsal amili veya müstahsil amil, imal olunacak mahsulun bir unsurundan başka bir şey değildir. Bir ağacın kıymeti verdiği meyvaların kıymetine bağlı olduğu gibi her müstahsil amilin kıymeti de yardım ettiği imalât mahsulünün alacağı kıymetten iştikak eder. Halkın ihtiyaçlarını ve zevklerini önceden hissetmek vazifesinde olan teşebbüs sahipleri müstahsil unsurların, fayda ve nedretlerine göre, bir istihlâk yani mübayaa arzusunun az veya çok büyüklüğünü kaydetmek mecburiyetindedirler. Müstehlik halkın doğuştan mümessilleri olan teşebbüs sahipleri filhakika, bizzat, müstahsil amillerin müstehlikidirler; ve bunların kıymetlerini, halkın talebi karşısında duyacakları ihtiyacın kesafetile mütenasip olarak tayin ve tespit edeceklerdir. Demek ki „ ihtiyaç „ unsuru imal olunan eşyanın takdirinde olduğu kadar, istihsal amillerinin takdirinde de ayni esaslı rolü ifa etmektedir.

2 — Meselâ faiz nazariyesinden, dolayısile seviyesinin tayinindenmi bahsolunuyor? Faizin pskolojik nazariyesi hakkile iddia, etmekdedir ki piyasada mevcut sermayenin son ünitesi « kenarda kalan » morgiual tesmiye olunan müstakrizin arzusu ile taayyün eden fiaat veya kirayı alır. Filen istikraz yapmağa muvaffak olan teşebbüs sahiplerini, küçülen arzular arasile, zihnendizdiğimiz zaman, marjinal denilen son müstakriz hazırson sermaye vahidine, diğer müstakrirlerden her birinin göreceği istifade imkânlarından kendisininkini daha az tahmin e t t i ğ i için en küçük faizi verecektir. Halbuki bir teşebbüsten ötekine rizikoların ayni olduğunu farz edersek, piyasaya getirilen sermayenin son parçasına atfolunun faiz ayni günde arzulunan sermaye vahitlerinin hepsine verilen fiyattır.

Sonuncu marjinalden gayri diğer müstakrizirler sermaye edinmek arzularının tevakkuf ettiği son noktayı, binaenaleyh bu armayeyi ücretlemek imkânlarının son haddini itiraf etmedikleri için bunların sonuncu veya marjinalden gayri hepsi muztar kalsalardı ödeyecekleri fiyattan aşağısına iktikraz etmeğe muvaffak olurlar. Bu suretle ayni piyasaya ayni günde çıkarılan sermayelerin umumi faiz nisbeti, her şeyden evvel, istikraz talebine, yani liştenin sonunda kalan muayyen bir müstakrizin duyduğu istihlâk ihtiyacına bağlıdır. İşte faizin enfüsi veya psikolojik nazariyesi, ana hatlarile, budur.

« Bohn - Bawerk » n ortaya attığı, aciyo veya zaman fiyatı denilen faiz nazariyeside ayni derecede enfüsi ve psikolojik olup faiz nazariyesinden esasen çok başka ve, mütelaalarımızca yanlıştır. Bu nazariye her birimizin bu günkü varlığı gelecek varlığa nazaran olan enfüsi tercihimize istinat eder. Faizin bu enfüsi nazariyeleri, iktisadi düşünceye hakim olarak, faizi teşebbüsün ayni « eu nature » randımanı « fizik istihsal kabiliyeti denilen nazariye », yahut el işine verilen gayri kâfi fiyat « Karl Marksın istimar nazariyesi » gibi muşahhas ve maddi bir faktör dan iştikak ettirmeğe çalışan istihsalci puductioniste

veya materyalist nazariyeleri, kati bir surette gölgeye atmış görünüyorlar.

3 — Son veya muasır iktisadçılardan ekserisi bunlardan Fransa haricinde Pigou, P a r e t o, Meiser, İrving, chumjeter'i Fransadan da Gide, Aftalin, Laudry'yi zikretmeliyiz. Kıymet ve faiz hakkında şu taslağını çizdiğimiz psikolojik nazariyeleri neşir ve tamim ettikleri gibi muhtelif değişikliklerle beraber, ayni prensip üzerine müesses bir ücret « Salaire » nazariyeside kabul ederler; buda son teşebbüs sahibinin, filen kiralanan son sayi vahidi kiracısının, müstehlik sıfatile hissettiği arzudurki piyasaya hizmetlerini arza gelen bütün amelenin say kıymetini tesbit ettiği nazariyesidir.

Demek ki bu ihtiyaç telakkisine müstehlikin tesir ve aksi tesirlerine kadar yükselmek suretiledir ki bu iktisadi esas meselelerin derin izahlarını bulmak, tasarrufun ve onun icar bedelinin, faizin, ücret seviyesinin, akar geliri seviyesinin ve nihayet bütün eşyanın fiyatının tabiatini izah etmek mümkün olabilir. Bununla, bu ahval ve şerait içinde, müstehlikin oynadığı rolün, muammanın anahtarını verdiğini söylemek istemiyoruz; müstahsilin de nühim bir vazifesi olduğunu kabul ediyoruz; fakat iddia ediyoruz ki müstehlikin ihtiyacına en geniş tesir hissesini ayırmaya ihtimam etmedikce hiç dir izahın kıymeti olmaz.

4 — Ayni prensibin bir yeni tatbiki buhranların umumi nazariyesi için yapılabilir ve fikrimizce yapılmalıdır. Garip ve pek az anlaşılır bir vakıa olarak, bu güne kadar, kıymetin psikolojik fikrine en vazıh bir surette bağlı olan iktisadcılar bile, bütün iktisadi hayatın henüz en az tetkik edilmiş bir hadisesi olan o büyük mikyasta fiyat temevvüçlerinin izahını bu cihetle aramayı düşünmemişlerdir. Bu gaflet çok esefe şayandır, çünkü bu cihetle derin bir izah bulunması çok mümkündü.

Bundan evel bir makalemizde işaret ettiğimiz vechile (1) azacık düşünmek zahmetine katlanınca, her iktisadi inkişafın temelinde muhakkak fakat tamamile hayret veren bir vaka vardır ve bu iktisadi (cycle) dairenin bu ilk kısmı müddetince görünür. Bu esnada ayni zamanda hem istihsal hem istihlak mıktarı, hem de satış fiyatı tezayüdü vardır. Halbuki, fikrimizce, istihsalin ençok bolluk gösterdiğine rağmen fiyatların yükselmesinin ne kadar anormal olduğuna kâfi derecede dikkat edilmemiştir. Bu muammayı nasıl izah etmeli? Bunun bize mümkün olan yalınız bir izahı vardır. Bu da bu bolluk seneleri esnasında nikbin olan müstehlik halk, gelirin çoğaldığını görerek, gittikce daha çok mübayaa yapar, gittikce daha çok siparişlerde bulunur. Gelecekteki temettülerini peşinden bağlar. Müstahsiller gittikçe tezayüt eden talepler karşısında, müzayede ile satış oyunu iktizası olarak, ister istemez arz fıyatlarını yükseltirler. Daima çoğalan talebin tazyiki altında, satış fiyatıda fasılasız yükselir.

Fiyatların yükselmesini icabbettiren âmil alıcıların gikttikçe daha şiddetli olarak biribirlerine karşı yaptıkları rekabettir. Şüphe yok ki.. her müstahsil muktedir olabildiği kadar pahalıya satmak kaygusundadır. Fakat dikkat edilecek nokta fiyatı yükseltmek arzusunun kendi kendine tahakkukuna imkân olmayışıdır. İstihsal tahakkuk etmiş veya tahakkuku yakın olan bolluğu nazarı itibara alınınca, daha doğrusu, pisayasaya alıcının talep fiyatına en çok müsavi bir fiyatla arzolunan mahsullerin bolluğu nazarı itibara alınınca, satış fiyatını tayin eden yağâne amil, müstehlikin talebidir. Hülâsa, bütün inkişaf devrinde esas rol fiyatın daimi yükselmesini yağâne izah eden o daima büyüyün mütekabil rekabetile müstehlikindir.

Elde edilen yüksek satış fiyatlarının tahakkuk ettirdiği kârlarla şevke gelen teşebbüs sahipleri yeni istihsallere gittikçe daha büyük sermayeler yatırırlarki fabrikaların genişlemeleri, yeni teşebbüslerin kurulması hülâsa sanayiin fazla sermayeleştirilmesi ve istihsalin gittikçe artması bundan ileri gelir.

Fiyatların gittikçe daha yüksek bulunduğu piyasaya mahsullerin kitleli mıkdarlarla gelmeye başladığı anda müstehlik müşkül bir mesele bir (dilenim) karşısında kalır. Ya yükselmede olan fiyatları takibetmek ve satın almak ve yahut ki grev yapmak. Müstehlik, önünde biraz tasarrufu bulunduğu müddetce, isterse, ne kadar yüksek olursa olsun, talebolunan fiyatları takip edebilir; ayni zamanda ne kadar bol olursa olsun bütün istihsali de massedebilir. Piyasaya konan bir mahsulün bahalılığı ve bolluğu halkın "mütemmim„ tesmiye edeceğimiz, yani satış fiyatile alınan ücretlerin farkına müsavi küçük bir tasarruf mevcudu bulundukca mübayaasına mani teşkil etmez. Bu şimdiye kadar tebarüz ettirilmemiş olan ve, bizce, her buhranın kat'i izahını temin eden merkezî noktadır.

Filhakika, sanayicinin dercep etmek istediği safi kârdan başka, bir mahsulün fiyatı, zaruri olarak, bu mahsulün imaline çalışmış olan istihsal ajanlarının umumiyeti tarafından alınan ücretlere, yani iptidaî maddelerin, aletlerin kira ve eskimelerinin, tevzi olunan ücretlerin. istikraz olunan sermaye faizlerinin, gayri menkul kira hisselerinin, devlete ödenen vergilerin fiyatına müsavidir. Hulâsa, bir şey her hangi fiyata teklif olunursa olunsun, ve teşebbüs sahibinin elde etmek emelinde olduğu kâr bir tarafa konulduğu gibi, halkın mübayaa kabiliyeti, eğer arzu ediyorsa daima mahsulü satın alabilecek derecededir. Halkın mübayaa kabiliyeti ile bütün eşyanın teşebbüs sahibinin safi kârından mütebaki satış fiyatı arasında bir teadül kanunu vardır. Zira istihsal ajanlarında terekküp eden halk ile, istihsale, kendi yolunca, iştirak etmiş olan devlet, muhtelif ücretler şeklinde, - Patron kârı nakıs taleb olunan tam satış fiyatını önceden almışlardır.

Bedaheti itibarile doğru olan bu kanun şu demektir ki, eşya ihtiyaca nispetle fazla miktarda imal edilmiş olduğu halde bile, sahipsiz servet yoktur. Halkın safi kazancından teşebbüs sahibine yapmağa mecbur olduğu avans istisna edilince, en fazla imal edilmiş mahsuller için bile, halkın iştira kabiliyeti asla eksilmez çünkü: - tekrar edelim - ajanlara ve vergi toplayan devlete verilen ücretlerin yekûnu, zait Patron kârı, teşebbüs sahibinin istediği satış fiyatına zaruri olarak müsavidir. Demek ki, eğer mahsul satılmamışsa, bu iştira kabiliyeti noksanından değildir. bu, müstahsilin, bir yüksek talebin değişmez surette temadi edeceğini tahmin etmekle bir hata işlemiş olmasından halkın haiz olduğu iştira kabiliyetini bu mahsulün piyasasına nakletmek istemeyişindendir.

Halk o zaman iki şıktan birini intihap mevkiindedir.

1 — Ya iştira kabiliyetini mevzubahsolunan mahsulden gayrilerinin mübayaasına tahsis edecektir; ki bu suretle bu yeni mahsullerin fiyatları eskisinden daha yükselecektir ve umumi buhran hasıl olmıyacaktır. Burada, kısmî müfrit istihsal buhranlarından başkasının mevcudiyetini kabul etmeyen İ. B. Say'ın nazariyesi ortasındayız.

2 — Yahut ki halk bütün fiyatların umumî yükselişlerinden bezgin,

mamul mahsuller piyasasına küsecek tasarrufa hasredeceği gelir kısmını çoğaltacaktır: Yani esham ve tahvilât gibi menkul kıymetler satın alacak veya kullanılmayan iştira kabiliyetini. bankalara tevdiat suretinde, ihtiyata koyacaktır.

Filhakika, işin manasızlığı piyasada gittikce bollaşan ve onu kullananlara temin ettiği enfüsî hizmetleri her gün azalan mahsullere her gün daha yüksek fiyatlar ödenmenin manasızlığı, er geç, müstehlikin nazarına çarpacağını tahmin etmek güç değildir. Malumdurki her birimiz için ayni nushaların faydası elimiz altına konan bu nüshalar çoğaldıkça zayıflaşır. Bir ailenin sahip olduğu ikinci bir otomobil ilkinden daha az hizmet görür. Bir üçüncüsü ikinciden de daha az. Bütün istihlâk maddeleri için de böyledir.

Buhran, pek makul olarak müstehlikin grev emeli, halkın yükselen fiyatları takib etmeği red etmek iradesi iştira arzusuna galebe çaldığı o kat'i dakikada baş gösterir. Bazı satıcı mağazalarında bir iştira gevşekliği veya reddi göründüğü andan itibaren, fazlalaşan istihsal dolayısile piyasaya gittikçe daha büyük ıstoklar atılırken - ve bunun haberi çabuk yayılır - alıcılar grevi, bir barut alevi gibi derhal taammüm eder ve fiyatların şakulî sukutu başlar, çünkü bu iştira grevi, bütün diğerleri gibi, saridir.

Buhranın, inkişaf itibarile, yegâne demiyoruz fakat hakim fakuji demekki müstehlikin psikolojisidir. Aksi vaziyet içinde ayni şeyide söyliyebiliriz. Fiyat düşkünlüğü esnasında halk, umumiyeti itibarile, kenara cok para koyar yani esasen çok azalan gelirine nisbetle çok tasarruf eder. Filhakika halkın mütemadî küskünlüğü dolayısile, müstahsiller bütün malları aşağı bir fiyat, yahut nihayet maliyet fiyatına satmaya mecbur olurlar. Müstahsillerin umumiyeti tarafından ki bunlar müstehlik halkı teşkil eder ayni insanlardır alınan ücretler, teşebbüs sahiplerinin istihsallerinin umumu sattıkları yekûn fiyattan demekki fazladır; buda düşkünlük devrinde istihsal zararına satılmış bulunduğu için tarif itibarile doğrudur.

Fakat zaruri olarak bir anda gelirki halk, istihlâklerini mütemadiyen kısmaktan yorulmuş, şahsi veya ailevi ihtiyat zahireleri tükenmiş veya eşyanın pek fevkalade ucuzluğuna kapılmış bulunur. Fiyatların yakında tereffu edeceğine dair bir gürültü yahut bir kuruntu yayıldığı gibi, müstehlikler heman evlerinden çıkar, fiyatların haber verilen tereffüünden evvel bütün mahsulleri satın almak üzere pazara koşar.

Demekki müstahsiller veya bankerler tarafından vaki bazı aksülamelle veya vaziyetler, para itibarile mühim, fakat netice itibarile kat'i olmayan bazı alâkalar istisna, edilirse buhranları yapan büyük dairevi temevvüçleri izah eden unsur arzuları ile, iştihaları ile, hususi düşkünlükleri ile müstehliktir. Buda, müstahsillerin ve bankaların bazı vaziyet alışları mühim ve buhranların şiddet ve devamlarını tahfif veya tezyit edebilecek mahiyette olsa bile, fiyatların daima mevcut olmuş olan meddücezir haraketi yarın da yine vaki olacaktır, zira, kırlarda istikrar elde etmek için bizzat beşer ruhunu tamamen değiştirmek lâzımdır.

Buhranlar hakkında böyle bir nazariye - ki kıymetin psikolojik ve modern nazariyesinin bu güç mevzua tatbikinden başka bir şey değildir - klasik olmaktan uzaktır. Esasen oldukca basit olan bu nazariyenin henüz çok izaha muhtaç olduğunu görmekle, ilk hayrete düşen biz olduk (1)

HALKEVI KONFERANSLARI

Yer Sarsıntısı ve Sebebleri

KONUŞAN : Şinası Türel

Şimdi kısaca arz ilmi ile uğraşan alimlerin düşünüşlerine göre arzımızın ve yurdumuz arazisinin jeolojik tarihçesini arzediyorum. Hareketi arzın amillerini tabiatın kedisinde mevcut tabii hadiselerde aramak lâzım gelir.

Üzerinde yaşadığımız arzın kara ve denizlerinin dağılış vaziyetinde avarızında mevcut ikliminde, sularında ve nebatatında gördüğümüz şekiller bu güne aittir. Arzımız teşekkül ettiği zamandan beri bır çok değişikliklere maruz kalmıştır. Yalnız bu tahavvül o kadar bati olmakta bulunuyorki bunun seyrini takibe insan ömrü kâfi gelmez bunları ancak kendilerine meslek ve vazife edinen alimlerin tıpkı bir beşer tarihini tetkik eder gibi asırlardanberi süregelkekte olan araştırmaları neticelerinden anlamaktayız. Arzda, bünyesinde gösterdiği pek bariz değişiklik farklarile tabii beşer tarihinin tarihten evvel, ilk, orta ve hali hazır zamanları gibi ilk teşekkül şekli: birinci zaman, ikinci zaman, üçüncü zaman, dördüncü zaman diye ayırmış bulunmaktadır.

Bidayette bir gaz kitlesi kendi etrafında dönmekte idi bunun gittikçe suhuneti ve hacmi azaldı; Merkezi kısmı tekasüf etti Güneş teşekkül etti. Arzımızda böyle bir gaz kitlesi iken üzerinden geçen sayısız zamanlarda üst kısımları soguyarak kabuk bağladı. Bu kabuğun çatlakları sularla dolarak bugünkü kara ve denizler ilk teşekküle başladı.

O zaman mevcut fazla hararetle bol yağmurlar yağıyor ve bu mütemadi yağmurlarla da arzın soğuması artmakta ve arz kabuğu kalınlaşmakta bulunmuştur. Böylelikle teşekkül etmiş bulunan arzın muhtelif büyük değişikliklere maruz kalışı gösterirki.

Arzımızda daima bir hareket vardır bu hareket manevi kuvvetlerin tecellisi değil tabii hadiselerin oluşlarıdır. ;

(Panoramik olarak arz yüzündeki ve Türkiye topraklarındaki Jeolojik vaziyetin tarihçesi harita üzerinde gösterilerek anlatılmıştır.) Hareketi arzın sebebleri:

Hareketi arz tabiatın en müthiş hadisesidir. İnsanlar için bastığı toprağın sarsıldığını en muhteşem binaların çöktüğünü görmekten daha korkunç bir şey olamaz.

Zelzelelerin oluşunu temin eden sebebler kürrei arzın kabuğunu teşkil eden toprak kitleleri arzın derinliklerine sızan ve oradan akan sularla alt kısımlarından tahallül ederler. Bu suretle husule gelen boşluklar dolayisile bu gibi yerlerde çöküntüler olarak mahalli sarsıntılar meydana gelir.

Veya bu gibi derinliklerde (jips) gibi bazı nevi cisimler su temasile şişerler. Hacımları büyüdüğünden yine mahalli sarsıntılar olur.

Veya Arzı teşkil eden mevad bütün (yekpare) değildir. Bir taş dıvar gibi bir birine az veya çok bağlı parçalar halindedir. Bunların bazılarının bazı sebeblerle yerlerinden oynayışı yine sarsıntılar meydana getirebilir.

Veya Arz kabuğunun altında henüz soğumamış ve erimiş halde bulunan madenlerin neşrettikleri gazlar dışarı çıkamazlarsa tazyik yaparak ve arz sarsıntılarını tevlit ede-

Müellifin " Buhranların Psikolajik nazariyesi " unvanlı ayrı bir etüdünde bu nazariye arzedilmektedir.

(1) *Revue des Esudes Cooperatives Temuz 1935 sayısında*

Mürtecim

bilirler. Bu gaz muhtelif mevaddı madeniyeden intişar eden gazlar olduklarından imtizaçlarında infilaklar hasıl ederek sarsıntılara sebeb olurlar. İşte bu gibi muhtelif esbabın tesirlerile arz bünyesinde vaki teamülü sarsıntıları intaç etmiş bulunmaktadırlar.

Zelzeleyi mucip ani ve seri sarsıntıya (Reçfe) denir. Bu sarsıntı ilk vukuunda kuvvetli olur. Şonra gittikçe şiddetini kaybeder. Bu hal yukarda söylediğim teamülü mahiyetine göre bazan aylarca devam edecek bir zaman içinde olur. İşte 15-20 günden beri mıntakamızda devam edegelen sarsıntılar ilk zamanında şiddetli bir sarsıntı geçirmiş ve o gündenberi yine biri diğerinden daha az kuvvetle olmakta bulunuyor. Ve belki bir kaç gün sonrasından itibaren nihayet bulmuş olacaktır.

Bu itibarla oluşuna mani çare bulunmamakla, zman belli olmamakla beraber evhamlandırıcı rivayetlerle de asabı daha fazla sarsmıya mahal yoktur. Bilâkis soğuk kanlılıkla ve şuurla korunma çarelerine imkân aramak lâzım gelir.

Bu tetbir ve imkânlardan başta; Hareketi arzolması arazi yapılışı itibarile muhtemel bulunan mıntakalarda kurulacak veya tevsi edilecek şehir veya evlerin yapılacağı yerlerde jeolojik tetkiklerde bulunmak icabeder. Tıbkı şu yere elma, şu yere sebze ekilebilir diye toprak kabiliyetine göre yapılan tetkik ve verilen hükümler gibi. .

Dikkat buyrulursa görülürki vilâyetimizde tamamen kuvvetli toprak taş kitlesi üzerinde bulunan kale mahallesinde hareketi arz hafif hissedildiği ve hasarat yapmadığı halbuki, Tabakhane deresinin lûhki arazisi üzerine mevzu Kumyalı mahallesinde ise fazla hasar yaptığı hepinizin malûmudur.

Şu halde: Hareketi arzın vukuuna mani olmanın imkânı yoksada tahfifina müsait imkânlar mevcuttur. Bunlardan:

1 -- Binaların kurulacağı toprağın sağlam toprak olmasına [dolma toprak olmamasına ve sağlam temel buluncıya kadar hafriyat yapılmasına] dikkak etmek.

2 -- Şehir ve kasaba sokaklarının dar olmamasına ve bina inşa tarzlarının tektönik mıntakalar için beton arme veya ahşap olması ve harabiyete yüz tutmuş evlerin tamiri cihetlerinde Belediyelerce sıkı kontrollarin temini.

3 -- Hareketi arz olmaları muhtemel mıutıkalarda reçfe cihetlari az çok malum olduğundan binaların inşasında duvarların mümkün mertebe reçfelerin istikametlerine muvazi olarak inşa ettirilmesi lâzımdır.

4 -- Binaların bu gibi mıntıkalarda hafif olmasına tek katlı inşasına lüzum hissedilmelidir.

Anlatmaya çalıştım ki maruz kaldığımız büyük afetin tehlike anını anlatmış bulunmaktayız. Hafif hafif devam etmekte gelen sarsıntıların sonuna ermek üzereyizdir. Ve yine bilhassa tebarüz ettirmeye çalışdımki din, Allah ve tabiat işlerini insan (Kul) ve onun yaptığı [Fen] dediğimiz işlerle izahı mümkün olabiliyor. Bu izahtan bu geceki sözlerimden anlaşılacağı veçhile bizi vehme kaptırıcı rivayetlerden uzaklaştırmış şuurlu ve soğuk kanlılıkla tetbir ve imkân aramağı tercih ettirmiş bulunuyor kanaatındayım.

HİKÂYE

İki Çift Göz

YAZAN
CEMAL BORA

Yeni Eve taşınalı iki ay olduğu halde çatı arasına hiç çıkmamıştım. Geçen gün bir kaç sandalya almıştım evim ve odam ufak olduğu için eski hasır sandalyaları oraya koymak icabetti. Çatının kapısı yemek odasının tavanında imiş. Kapak tavan pervazlarına okadar uydurulmuş ki dikkatle bakılmadan fark edilmiyecek kadar usta bir elin eseri. Küçük bir Merdiven bulup yukarı çıktım, burada ne görsem beğenirsiniz? Bizden evvel gelen kiracıların bırakmış oldukları bir çok eşya döküntüleri; karyola demirleri, kırık sandalyalar, sandık kapakları, konserve kutuları daha neler neler yok ki. Hele mektep çocuklarının dolmuş defterleri, seneden seneye devrolan yırtık eski kitaplar, kırık çanta parçaları, hulasa saymakla bir günde bitmiyecek kadar kadro harici eşya..

İşimi bitirince bu bir alay kâğıt, defter, kitap parçalarını birer birer karıştırdım.. İşte bir defter ki mini mini bir yavrunun Alfabe kopyası defterin bir kaç sahifası iri harflerle (Ana Ata Nal Al) diğer sahifeler (Altan Ata Ot Al), (Suna Topu Tut) yazılarile dolu hele harflerin çekilen çizgilerindeki sezilen güçlük; ama ne şeker yazı ne şeker ....

Beş on dakika içinde bunları alt üst ettim. Tam ineceğim sırada eski bir minderin altından mavi bir kordele sarkıyordu iş olsun diye çektim A.... bir de ne göreyim dersiniz, hani balık tutayım derken oltaya takılan midyeli eski bir ayakkabının denizden çıkışı gibi kordelenin ardından kalın bir dosya çıkmazmı? Evet sıkı sıkıya bağlanmış şişkin bir dosya. Acele acele bağları çözdüm, zarfı yırttım baktım bir alay mektup, bir hatıra defteri ve bir kaç resim....? Bunlar tarih sırasile dizilmiş, iğnelenmiş, adeta tefrika edilmiş bir roman..

Hazineyi bulmuştum. dosyayı da alarak aşağı indim. Masamın başına geçtim.

İlk ve son yazı tarihlerine bakıyorum aşağı yukarı onbeş senelik bir devir; Mavi ipek kâğıtların üzerinde son harfleri aşağı doğru fazla çekik yazılarla dolu hatıra defterinin sahifelerini birer birer karıştırıyorum ve derhal anlıyorum ki bir gönül macerası ve çok ciddi bir mevzu karşısındayım.

İlk tetkikten çıkan neticeye göre mevzuun kahramanı: Giresonda doğmuş, İstanbulda büyümüş ve tahsilini orada yapmış, tekrar Giresona dönmüş... Şimdi on sekiz yaşında olması lâzım gelen narin yapılı bir vücudun üzerinde tombul beyaz bir yüz, iki siyah göz ve bunları çevreleyen kahve rengi hafif dalgalı bir saç... Handan. .

Bu yazıları okumakla acaba bir genç kızın gönül yükünü taşıyabilecek kudrette miydim? İçli bir meraka kapılmıştım ne olursa olsun karar verdim akşama okuyacağım.

Gecenin saat Yirmibiri, Yazı odamda masamın başında Bay Şefik bilginin kızı handan Bilginin dosyasiyle baş başayım. Mektuplardaki Handana ait kısımlarla, önce bir çocuk safiyetiyle yazılan ve gittikçe olgunlaşan hatıra defterindeki yanık gönül macerasını sıralıyorum.

Şefik Bey..

Gelirken Handanı da beraber getireceğim. Yumurcağı bir görsen Taş bebeğinden daha güzel. Öyle ince bir zekâsı varki hayretten dona kalırsın. Hele sıcak kɒnlılığı ile cana yakınlığı ne diyeyim, sana öyle bir hediye getiriyorum ki torunlarının hepsine gösterdiğin sevgilerini bunun üzerinde toplayaoaksın. Dün beş yaşına girişinin yıl dönümünü kutluladık. Ana mektebini de birincilikle betirdi ....

4/1/922 *Refikanız Mebrure*

Şefik Bey

Erenköy — İstanbul

Annem Handanla birlikte bu gün hareket etti. Şemsi ile ellerinizden öperiz. 11/1/922 Gireson Kızınız Şadan

Şemsi Bey

Gireson

Mebrure ile Handan geldiler senin ve Şadanın gözlerinden öperim. 16/1/922 Erenköy Kain pederin Şefik

Aradan beş sene geçmiştir. Bu düddet zarfında iki aile arasında Harp senelerinin hatıralarile dolu bir çok muhabere ceryan etmiştir. Gelen mektuplarda Handanın ilk mektepte kazanmış olduğu muvaffakiyet sitayişle anılmaktadır. Bu kısımdan itibaren son güne kadar geçen zamanı Handanın hatıra deftarinden alıyorum.

Evimiz Erenköyde Deniz kenasında komşusu bol bir mahallede idi. Burada on yaşıma gelmiş ve her şeyi keşfe çalışan bir zekânın kıvraklığı ile öğrendikce neşesi artan yumurcak bir kız olmuştum.

Bir ilkbahar günüydü.... Mavi atlas üzerinden altın pırıltılarla yayılan güneşin şıcaklığı altında oynnşan bin bir sesli böcekler, Kuşlar, aralarında renk renk çiceklerle bezenen narin çayırlar, ... İki tarafını çeşit çeşit ağaçların çevrelediği bir yoldan bütün aile halkı, davetlilerile gezmeğe gidiyorduk. Bu gezi benim için tertip edilmişti. Çünkü o gün isim günümdü. Çok sevinçli ve neşeli idim. Gülüyor, oynuyor ve durmadan bülbül gibi şakriyordum. Eğlencemiz geç vakıtlara kadar devam etti. Gülümseyen bir ayın ışığı altında evlerimize avdet ettik. Yorgunduk benden başka hepsi yatağa kavuşmak için can atıyorlardı, hemen yattılar. Bende yattım fakat gözlerime bir türlü uyku girmiyordu. Çüukü bana gelen hediyeler içinde ikisi nazarı dikkatimi pek fazla celbetmişti. Onları muhakkak tekrar görmek istiyordum.

Dadım benim odamda yatıyordu ve tabii oda uyumuştu. Onu uyandırmadan kalkıp şu hediyeleri bir daha karıştırsaydım . . . . Nihayet ihtiyatkâr bir cesaretle salona geçtım. Orta masanın üstünde olduğu gibi bırakılmış hediyeler arasından merak ettiğim iki şeyi şimdi elime almıştım. Bunlardan birisi, Al kordelaya sarılmış altın saplı ince bir kalem ve yaldızlı bir defterdi. Üzerindeki kartvizitte (Feridun'un) diye yazılıydı Feridun komşumuz ve mektep arkadaşımdı.. İkincisi de süslü bir kutu içinde çok sevdiğim Çikolata idi bunun kartviziti üzerinde de (müstakbel gelinimize) diye yazılıydı. Bu ne demekti önce titredim sonra tebessüm ettim. Gözlerimin önünde bir çift siyah göz belirdi. Oh... Bu gözler, bu gözleri çok seviyorum. Bu sevgim acaba niçindi? ağlıyordum; Bilmeden sevinçli gözyaşları döküyordum. Bu siyah gözler... Oh bu gözler sevimli arkadaşım Feridunu'un gözleri idi.

. ./. ./. . .

İlk mektebi bitirdim. Feridunda bitirdi. Orta mektebe yazıldım Feridunda beraber Bu yaşıma gelince beni sıkı bir kontrol altına aldılar. Sabahları mektebe Feridunla gidiyor akşamları da onunla dönüyordum.

Günler ilerledikce yışım, düşüncem de ilerliyordu. Derslerim ilerledikce duygularımda yükseliyordu. Herşeyi açıkca görüyor ve anlıyordum. Fakat orta mektebin son sınıfına gelinceye kadar sıkı bir terbiye altında ve kontrolda bulunduruldum. Ve ancak bu sınıfta serbest bırakılmıştım. Arkadaşlarıma yalnız gidip gelmeğede izin verilmişti. Keşki verilmeseydi,

Bir gün arkadaşlarım beni bir toplantıya çağırdılar.

İzin alarak bu toplantıya gittim. Pervinlerin evinde Aytenle Nebahatta beni bekliyordu. Ben bunlarla o kadar samimi değildim. Aralarında asıl arkadaşım Neclayı arıyordum. O gelmemişti. Pervine sordum:

—Necla neye gelmedi.— Aman sende gelmezse gelmesin biz kendi kendimize eğleniriz. Hem Kemal ağabeyde burada dedi.

Daha cümlesini bitirmemişti ki kapı açıldı; içeriye kıvırcık saçlı mavi gözlü, tunç yüzlü uzun boylu genç bir zabit girdi. Omuzlarında bir yıldız taşıyordu. Üç kız gülerek elini sıktılar, bende elini sıktım fakat utancımdan her tarafım titriyordu. Geri çekilip sandalyama yaklaşırken boy aynasında çehremin kıp kırmızı olduğu gözüme ilişti. Necdetten başkasının yanında, hem tanımadığım bir kimsenin nanında kalabiliyordum. Ben bu düşünceler içinde kıvranmaktayken Gramofona yerleştirdikleri plağın kıvrak nağmelerine uymuş dansediyorlardı. Bana da teklif ettiler mazeret beyan ettim oynamadım, Meramım buradan kaçıp kurtulmaktı· Kalktım gideceğimi söyledim. Herkesten evvel Kemal ağabey cevap verdi.

— Gelişim zannedersem sizi sıktı?

Yalan söyləmesini bilmezdim; Tereddütsüz cevap verdim.

— Evet.

Artık ayaga kalkmıştım önüme geçmek cesaretini gösterdı.

— Fakat siz kim olvyorsunuzda benim gitmem veya kalmama kırışıyorsunuz? Bir kıza karşı gösterdiğiniz bu vaziyet manasız dorusu Lütfen bırakınız gideceğim. Dedim. O tkkrar israr etti.

— Biraz daha oturmanızı reca edeceğim. Utancımdan kıp kırmızı olmuştum tekrar cevap verdim.

— Olmaz diyorum gieeceğım.

Kapıya kadar geldim önüme tekrar gerildi. Bn anda yaşla dolan gözlerim birden boşandı. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. Kapıyı açmak üzere elimi gözlerimden çekince onunla göz köze geldim. Aaa! Fakat ağlıyordu. . . Aceba niçin ? Diğer üç kız da bu hale şaşkın şaşkın bakıyorlardı tam kakıyı açacakdım birden ellerimi tuttu ve kekeleyerek. . .

— Bari buradan ağlayarak çıkma beni affet dedi.

Hiç birşey duymuyordum kaşa koşa eve geldim. Korkmuştum. Artık bu bir çift Mavı gözden çok korkuyorum. Bir hafta hasta yattım.

. . - Mart - . . .

Bu gün Feridunla mektebe gidiyordum. Yolda bana bir pusla uzattı.. Aldım, açtım; şunları yazıyordu:

" Küçük kuşum, sana yaptığımız kabalığın mazeretini Pervin size etraflıca anlatacak.. sevgiler. „

Gözlerimin önünde tekrar bir çift Mavi göz belirdi. . Of o hiç sevmediğim mavi renk gene gözümün önüne dikildi. Puslayı tekrar askere vermek istedim; Asker gitmişti. Kağıdı bükerek yere attım. Feridun.

-- Bu kimin puslası? Dedi.

Yalan söyleyemezdim. Çünkü alışkın değildim, hepsini anlattım canı sıkılmıştı fakat hiç birşey söyliyemedi. Meatebe geldim Pervin beni kapıda bekliyormuş. Kolumdan tuttu bahçede gezinmeye başladık. Heman anlattı. . .

-- **Kemal ağabeyim seni Cumhariyet bayramında bayrak taşırken görmüş. Günlerce peşinden koşmuş, seninle konuşmak istiyormuş. Fakat sen sokağa yalnız çıkmadığın için bana çok yalvardı ve beni onunla tanıştır dedi. Ben de hayatımda yapmadığım bir fenalığı sana karşı yabtım Seni bize davet ettim. Aldattığıma çok nadim oldum amma iş işten geçti. Beni affetmeni çok reca ederim. Yalnız şunu size söylemek isterim ki Kemal ağabeyim sizi çok sevmiş. Annemi gönderip seni istiyecekmiş. .**

Burasını söyler söylemez fena halde sinirlenmiştim. . .

-- Lütfen Kemal ağabeyinize söyle bu katiyen olmaz. Çünkü ben tahsildeyim, henüz o yaşa gelmedim. Anne annemler razı olsalar bile ben istemem.

3/Haziran/. . .

Aradan üç ay geçti. Kemal ağabeyin de baş vurmadığı çare kalmamıştı. . . Bir gün Pervin gene geldi, benden son bir cevap istedi, gine reddettim. O bir kaç gün sonrada İstanbul'dan iç Anadoluya gitmişti. Bu suretle bende serbest kalmıştım. Bir gün arkadaşlarla Pervinlere uğramıştık. Pervin bana bir Tomar mektüp gösterdi. Kemal ağabey bu mektüplarda hep benden bahsedıyordu. . . . . Bahtsızlığından yana yakıla şikâyet ediyordu. . . Bunları okuyunca ben müteessir oldum. O andan itibaren ne olduğumu bilmediğim bir his altında onunla hayalen meşgul olmağa başladım. Kalbimde bir fırtına başladı... Bu fırtına Feridunun siyah gözlerini önüne katıp hayalimden uçurmuştu. Artık mavi rengin esiri olmağa başlamıştım. . . . . ?

../Temmuz/...

Orta okulu muvaffakiyetle fakat neşesiz bir yüz, hasta bir ruhla bitirmiştim.

Ah nasıl yazayım evet.. Büyük Babam çok sevdiğim hayatım, canım, ve herşeyim büyük babam kalp sektesinden öldü. Büyük babamın bu ebedi ayrılığı beni hıçkırıklara boğuyordu... Yanan bir mum gibi yavas yavaş eriyordum. Dünya benim için zindan kesilmişti. Tahsilimi, mağrurluğumu ve bütün sevgilerimi sevgilerimi kaybetmiştim. Hayat elimde bir avuç kuru yaprak yığını haline gelmişti.

../İlk Teşrin/...

Feridun Liseye hitmişti. Ben de anne annemle birlikte annemlerin yanına Giresona döndüm. Vapur seyehatim çok hüzünlü oldu. Fikirlerim hep bir noktaya saplanmıştı. Mecnun gibiydim. Müthiş bir hayal iztirabı benliğimi kemiriyor ve gözlerim yalnız bir renk görüyordu? Mavi....., Gök mavi.. Deniz mavi., Ufuklar mavi ve bu engin dekor içinde herşey mavi...? Şu halimle kocaman küreyi bir insan başı gibi görüyordum. Üzarinde denizlerin rengini çalmış mavi gözler gibi görüyordum. Bu gözler büyüyor büyüyor; obaş silinmiyor sadece o gözün enginliği içinde yürüyordum.

Giresunda annemler bizi çok iyi karşıladılar. Burada daldığım uçsuz bucaksız hayal aleminden şimdi emin bir sahile çıkmış olmanın hazzına kendimi vermiştim. Evden dışarı çıkmıyordum. Fakat iki gün sonra gine denizi özledim. İçimde, denizde ıslanmış bir süngerin serinliği geziniyordu. Göksüm daraldı daraldı gözlerimden yanaklarıma süngeri dolduran göz yaşları damlıyordu. Fakat ben kimin acısını çektiğimden hala habersizdim. İztiraba gömdüğüm bir genç içinmi, yoksa bedbaht olmasına çalıştığım bir başkası için mi? Benliğimden hala habersizdim. Korkunç bir enginlikte başım dönüyor . Karalarda emniyet buluyor, maviliklere baktıkça içleniyordum....... Oh istirahata öyle ihtiyaç hissediyordum ki bir dakika düşünmeye bilsem ne mesut olacaktım....?

../Mart/939

Nihayet İlkbahar geldi. Çiçekler, çimenler, kuşlar, böcekler, kuzular. kelebekler, bütün genç sevgiler uyandı. Oh baharı nekadar çok severim.

Ekseri günler sahile iniyordum. Denizin beyaz köpükleri beni o kadar kapıp ğötürüyordu ki o maviliğin öptüğü renkli çakıl taşlarını bilmediğim bir hisle dudaklarıma götürüyordum...?

Bazı akşamlar Fındık istasyonunun örnek bahçesine giden yalı boyundaki yola uzanır, kenarlardaki bahçelerin çiçeklerini seyrederdim. Bir akşam gine bu yola çıkmıştım. Bir bahçede Elma ağacının çiçeklerine üşüşen Bal arılarına gözüm takıldı; Dalmış kalmışım. Birden ayaklarımı sıcak bir şey ısıttı başımı eğdim, Beyaz kıvırcık tüylü bir kuzu çoraplarımı yalıyordu. Oturup kucağıma aldım seviyordum. Bu ne sevimli bir yavruydu...... Oh bu kuzunun siyah gözlerine baka baka manyetizme olmuş gibiydim. Etrafımı bile göremiyordum. O anda bu gözlerin içinde beliren isirî bir hayalin bana bakup gülmekte olduğunu gördüm. Evet o idi ta kendisi... Feridun karşımda bütün cazibesile bana bakıyordu. Kollarını açtı, ben de kollarımı uzattım ve bağırdım; —Feridun... Feridun......

Kuzu kucağımdan kaçmış yoldan geçenler bana bakıyorlardı. Yaşlı bir adam „ Kızım bir şey mi oldu „ dedi. Hayır diye cevap verdim. Arılardan korktuğumu da ilave ettim. İhtiyar güldü geçti. Ben bu dakka gerçekten değişmiştim. Bana ne olmuştu böyle? uyur uyanık yürüdüğümün farkında bile değildim. işte iki yıl sonra Feridun bir hayal şeklinde karşıma çıkmıştı... Gine o siyah gözler... Oh o siyah gözler, o ne tatlı bakışlardı....? Evet bu masum ve cana yakın bakışlar altında eski benliğime iki yıl önceki benliğime dönüyordum. Şimdi iki senelik masum günahkârlığımdan utanır gibi idim. Eve dönerken sanki kuzu da ardıma düşmüş benimle geliyordu. Ben bundan cesaret alarak iki yıldır ilk defa Denizden korkmuyor ve onu görmek istemiyordum.

Eve gelir gelmez Anne anneme: Feriduna mektup yazacağımı kendi mektübü varsa birlikde postaya vermemi söyledim. Anne anneme şimdiye kadar Feridun hakkında bu kadar serbest konuşmamıştım? Şaşırır gibi oldu. Fakat manalı manalı gülüşlerini de benden saklayamadı. Ve kendi mektübunun sabahleyin yazılmış olduğunu, yatak odasındaki konsolun gözünde olduğunu, benimde yazarak birlikte postaya vermemi söyledi.

Anne annem Feridunla iki yıldır hiç olmazsa ayda bir mektuplaşırlardı. Fakat bu mektupları anne annem benden saklardı. Şimdi bir birlerine ne yazdıklarını anlamak fırsatını bulmuştum, yatak odasına koştum. Konsolun gözünden aldığım mektubun zarfını yırttım okuyorum A....a.... benden habersiz anne annem neler yapmıyormuşta benim haberim yokmus. Şu satırları okuyunca hayretten dona kaldım.

„ Oğlum son mektubunda mektebi bu yıl bitireceğini, tatilte nişan için müsaade istemek için buraya geleceğini yazıyorsun, gel evlâdım hepimiz yolunu bekliyoruz ”

Feridunla ara sıra ben de mektuplaşırdım fakat o bana yazdığı mektuplarda böyle şeylerden bana hiç bahsetmezdi. Son mektubunda ise benden Gireson hakkında havadisler istiyordu? Demek O Giresondan değil benden bahsedilmesini istiyordu..? Herşeyi yüz yüze geleceğimiz güne bırakmış ne mağrur çocuk bu.....

Masanın başına geçerek Giresonu anlatmağa başladım:

Feridun...

Burasını bir görsen öyle hoşuna gidecek ki! Mektep hayatımızdaki ikimizi alakadar eden samimiyetten başka her şey var. Diyebilirim ki tabiatın bütün güzellikleri burada toplanmıştır. Yeşil gözlü enli vakur bir tip farzediniz üstüne beyaz bir rop geydiriniz, önünede mavi atlastan uçsuz bucaksız bir yaygı seriniz ve bu yaygının üzerinden doya doya seyrediniz işte Gireson..· Fakat sensiz buraların hiç tadı yok. Anne annem yakında geleceğini söyliyor. Bilmem o güne ne zaman kavuşacağım.

Bak sana iki havadis vereyim: Burada kalâ karşısındaki şehir mahallesinde yüzbaşı suyu denen bir yerimiz var. Orada bir büyük köşk vardı gəçen akşam yandı. O geceyi görmeli idin? Bütün karşı bayırlar sisli kara gecenin içinde titrek bir ay aydınlığı ile dolu idi. Alevler oh bu alevler kızıl dillerile hasretli bir gönlün yanışını andırıyordu....?

Feridun...

Geçen gün dayımların otomobili ile Aksuya gitmiştik. Aksu buranın çok güzel bir mesire yeridir. Burada ara sıra sisler içinde en gözüken güneş sedef bir düğme gibi vadinin iki tarafındaki tepelerin üzerini saran bulutlar bir yavuklu mendilini andırıyordu. Dağlar sanki hasretli gözlerini onlarla kurulamak istiyorlardı. İstedikce de gözleri daha çok nemleniyor ve Aksuyun fıkırdayan dalgacıkları birbirlerini ite kaka engin denizin maviliklerine sürükleniyorlardı. Ne yozık.......?

Buradaki istifhamın manasını sana geldiğin zaman anlatacağım.... Denizi mavi rengi artık sevmiyorum. Gelirsen bu gurbet acılığından kurtulacağım Yolunu bekliyorum . . . . . .

Srn kânun 940

Anne annem, Annem, bay babam, arkadaşlarım hep iskeledeyiz, Feridun geliyor. Vapur uzaklardan gözüktü. Şimdiye kadar denizi bu kadar sevimli görmemiştim. Bu vapur bana çocukluk neşemi üstünde taşıyan siyah gözleri getiriyordu...? Onun verdiği oyuncaklar arasında bile bu kadar sevinmemiştim. Vapur demir attı kayıklara atladık, kayıkcı ikide bir:

— Kızım sıçrama düşeceksin

Diyurdu ne yaptığımın farkında değildim ki işte Feridun... Feridun... Feridun....

Vapurun merdivenlerini nasıl çıktığımı bilmiyorum. Bir birimizin boynuna atıldık, hayatımda ilk defa duyarak sevinç yaşları döküyordum. Tam bu anda birden gözlerim Feridunun parmaklarına ilişti, ay..... Bir nişan yüzüğü...? birden rengim attı niçin.,.?

Eve geldik büyük misafir salonunda toplanmıştık, bir haylı şurdan burdan konuştuk. Feridun yolculuğunu, ilk seyahatı olduğu için duyduğu sevinci ve annesinin hastalanmasından bay babasının da işlerinin çokluğu dolayısiyle ayrılamadığından duyduğu teessürü anlatıyordu. Onlardan getirdiği mektupları bay babama verdi..,?

Misafirlere Feridunun getirmiş olduğu şekerleri dağıtıyor ve İstanbul hatırası olmak üzere birer küçük şişe Esans veriyorduk. Biraz sonra misafirler gittiler? Annemlerde alt kata inmişlerdi; Feridunla yalnız kalmıştım, ona yüzük hakkındaki şüphelerimi açmak istiyordum fakat gururum mani oluyordu,

evet gururumda ondan aşağı kalmamalı idim... Sormadım. onunla konuşurken ayrıldığımız gündenberi değişikliğini hayran hayran seyrediyorum; geniş omuzlar üzerinde dik bir baş, iri siyah gözlerini çerçeveleyen kıvırcık kirpikleri ve dalga dalga saçları Feridun ... Ay ne cana yakın arkadaş bu?

Benden su istedi getirdim, elini uzatıp bardağı alırken parmağındaki yüzük gözüne ilişti yüzü kızarmıştı; suyu almadan cebinden çıkardığı küçük bir kutuyu açtı, içinde parmağındakinin eşi bir Altın yüzük vardı parmağındakini çıkarıp bunun yanına koydu..... daha fazla bekleyemedim, elinden aldım yüzüklerin birinde (1940 Handan Erin) diğerin (1940 Feridun Bilgin) yazıyordu. Oh ne kadar mesuttum...... Kendimi bu kara kuzu gözlerin derinliğine bıraktım; çılgın gibi boynuna sarıldım . . . .

Hatıra defterinin geri kalan sahifeleri boştu, tekrar mektüpleri karıştırdım: elime enson tarihle Feridunun İstanbula Annesine yazdığı mektübun müsveddeleri geçti Feridun bu mektubunda şunları yazıyordu:

Sevğili Biricik Anneciğim:

Handanla birlikte hepinizin ellerinizden öperiz. Dün gece nişanımız oldu.... Senin bulunmâyışınla duyduğum hüzün ölçüsüzdür. Merasimde yüzden fazla davetli vardı.. O anda sana karşı duyduğum minnettarlığımı telgrafla bildirmiştim, cevabın yirmi iki dakikada geldi. Bu müşfik telgrafını ömrüm oldukca unutamayacağım. Teyzem davetlilere okudu; çok alkışladılar. Senin gibi bir Anneye evlât oluşumdan duyduğum gurur çok yüksektir. Sana olan sevgimi bu ilk ayrılışımla daha yakından anladım. Ölçüsüz, uçsuz bucaksız bir sevgi. Seni daima başımın üstünde taşıyacağım.

Giresonu çok sevdim sahili tıpkı kalamış koyuna benziyor. Şehir de Fındık bahçelerinin içine kurulmuştur. Görsen her taraf yeşil bir atlas örtü ile kaplannış. Evler çok muntazam ve sokaklar temiz.

Halkı da cana yekın ve çalışkan insanlar.... Burada daha bir hafta kalacağız; Celirken teyzem Handanı elinizi öpmeğe getirecek, sevgi ve sayğılar Babama ayrıca mektüp yazıyorum.. Hasretle hepinizin ellerinizden öperim. Burada Te yzem.....,....,....,......

Hepsinin ayrı ayrı selamları vardır ellerinizden öperler.

Oğlun — Feridun Bilgin

Gecenin saat 24 ü olmuştu sanki bu uzun, uzun olduğu kadar da nezih gönül macerasını günü gününe takip etmişim gibi yorulmuştum. Acaba bunu meslek icabı yazmak icabedermi idi.. Yazılarına ve ince duygularına hayran kaldığım genç kızdan müsaade isteyecektim, ne yazık ki bu bir tomar evrak yığını içinde küçük bir adres bile yoktu. Şu kısa mektubuda sitayışine yazmak icabetti.

Tanımadığım bayan kız...

Kalbinle baş başa kaldığın, kendin için yazup zaman zaman okumak istediğin bu hatıraları bulunca meslek gayretile bu güzel yazılarını neşretmeye özendiğimden dolayı beni affediniz. Bunları size teslim etmek istedim fakat ne yapayım ki bu kadar yazı içinde küçük bir adresin bile bulunmayışı beni bu vazifeden mahrum bıraktı. Adıma yerinizi bildirdiğiniz takdirde heman göndereceğim. Amma bir kere neşroldu ve iş işten geçti demektir. Siz de benim yerimde olsa idiniz bu meslek sermayesini boşuna harcamazdınız sanırım.

Teşekkür ve selamlar.

Giresonda Yirmi Yıllık Basın Hayatı

YAZAN : Nuriahmed Çimşid
„ YEŞİLGİRESON " Gazetesi Sahibi

Giresonumuzda matbaa meşrutiyetin ilânından sonra açılmış ilk gazetede o tarihde intişare başlamıştır.

O zamanlar talebe olduğumuz için bu devrin matbuatını bildirmeği o günleri yaşamış olanlara bırakarak bizzat içinde çalışdığım matbuat hayatının notlarını Gireson'un yarınki nesline bir hizmet olur ümidiyle yazıyorum.

Gerçe burada yapmak istediğimiz şey pek basit olub umumî harbden sonra ve mütareke senelerinden başlamak üzere bu güne kadar çıkan gazete ve mecmuaları ve onlarda çalışanları tesbitten ibarettir.

●

Genel savaş bitmişti. Mütarekenin karanlık ve tereddütlü günlerinde idik.

Mütefekkir bir zümrenin ağzı dili olacak bir gazeteye ihtiyaç görülüyordu.

İlk sayısı Samsunda çıkarılan (Işık) mecmuası tekarar burada neşredilmeğe başlanmıştı.

Kendi imtiyazım altında bulunan bu mecmuanın başmuharrirliği ve idaresi Osman Fikret Remzi Topallıya tevdi edilmişti. Osman Fitret Remzinin (Işık) ile alâkası ancak dört beş sayıya münhasır kalmıştı.

On günde bir çıkan bu mecmuanın puntusculara karşı olan mücadelesinde oynadığı rol ve yaptığı milli hareket pek büyük olmuştur.

Daimi olarak yazı yazanlar arasında elektrik mühendisi İbrahim Hamdi kitabcı, Etem Nazif Bayazıdoğlu, Ali Naci Duyduk, Can Akengin, ve burada bir hususi mekteb açmış olan ve şimdi bir kazada kaymakamlık yapan Niyazi Tayib gibi ateşin zekâlar ve kıymetler, heyecanlı yazılariyle karanlık günlerin birer nurlu parıltısı oluyorlardı.

●

Bir taraftan on günde bir (Işık) neşredilirken ayni zamanda (Karadeniz) gazetesi de tekrar çıkarılmağa başlamışdı.

Gireson'un matbuatına ve fikir hayatına pek büyük hizmetler etmiş olan merhum Mehmed Hamdi Duyduğun umumî harpden evvel çıkardığı bu güzel gazete şimdide biraderi Dr. Ali Naci Duyduk tarafından çıkarılmağa başlamışdı. Kâğıt buhranı olduğundan gazete (Eseri cedid kâğıdı) na basılıyordu. Bazen dört sahife, bazen iki sahife olarak çıkıyordu. Fakat münderecatı itibariyle milliyet hislerinin kaynağı oluyor, ateş püsküriyordu. Bu gazete Trabzonda çıkan ve Puntusculuk davasının bayrağını açan Rumca gazetelerle ayni zamanda mücadeleye girişmiş bulunuyordu.

(Karadeniz) in cesaretli ve heyecanlı yazıları takdirler ve minnetlerle karşılanıyor memleketin dört bucağından teşekkür mektupları yağıyordu.

— Devam Edecek —

Nuri Ahmed Çimşid

GİRESUN'DA DÜĞÜN

Bir genç evleneceği zaman aylarca kız aranır, aslı, nesli, soyu sopu herkesce malûm bir kız... Nihayet kız bulunur, nişan onu müteakip nikâh düğünü yapılır. Artık hazırlık başlar oğlan tarafı ağırlık tabir ettikleri mücevherat kısmını; kız tarafı da evi donaltacak eşyaları hazırlarlar.

Nihayet, mükemmel çalgılarla 5 gün devam eden düğün başlar. Her günün ayrı ayrı ismi ve eğlentileri vardır.

İlk gün, gelin hamamı yapılır, o gün hamamda mükemmel bir düğün kurulur.

Bu düğünde türlü oyunlar ve maniler söylenir.

Tokat yolu döşeme **Can can allah**
Araplar gider Şama **Can sana kurban allak**

Salı günü uslu hanımlar davet edilir. Eğlenti başlamadan evvel mükemmel bir ziyafet verilir. Bu ziyafette istediğiniz yemekleri bulabilirsiniz.

Çeşitli çorbalar envai çeşit tatlılar börekler baklavalar saymakla bitmez ki... yemek bittikten sonra hanımlar arasında düğün yapılır. O gün yalnız yaşlı hanımlar bulunur. Düğünün en eğlentili geçen zamanı çarşamba günü gecesidir. O gün oğlan evinden kızı giydirmek için bir sandık elbise getirilir, geline tel, duvak takarlar, beyaz bir entari giydirirler. Sanırsınız bir, melek o gün şehrin genç kızları önceden hazırladıkları üç etek ve ona benzer eski usul elbiselerle süslenirler, her biri birer melaike gibi ortaya çıkarlar. Sabaha kadar eğlenirler, bu geceye kına gecesi derler.

Kına gecesinde bir âdet daha vardır. O da bahşiş verme usulüdür.

Bakarsınız elinde bir def bir kadın ortaya çıkar, hem def çalar hem de verilen bahşişleri veren adamların künyesi ile okur. İlk defa bahşişi kızın anası verir, eğer vermeyecek olursa bir

beyit söylerler.

Anası gelmeyince
Bahşişi vermeyince
Kız vermez elini kışaya

Anasından sonra sıra ile yakın akrabaları ve davetliler tarafından beşibirlik, osmanlı, gazi ve ona benzer kıymetli altınlar; ve onluk beşlik liralarla def çalan kadının elindeki kap dolar.

Bu gece gelinin parmaklarına kına koyarlar. Kına konduktan sonra oyun başlar genç kızlar, yürüme ve çifte telli dedikleri oyunları oynarlar, çalgı durmadan devam eder, türküler şarkılar ve fıdık şakırtılarile sabahı bulurlar.

Hele o maniler, dertli, dertli söylerler tâ, ki gelin ağlayıncıya kadar... şayet gelin inatlık edip ağlamazsa tekrar başlarlar:

Çevirdim eteğimi soktum belime,
Ayrılık yollarını aldım elime
Küçük bacımı anam koydum yerime
Eyvah anam eyvah ben gelin oldum.
Sacıyak yerde yücedir, Yarın ayrılık günleri,
Duracağım bu gecedir, Gelinim... hatunum...
Kınan kurtlansın...
Harap yere ev yapma, Uzak yere kız verme,
O, batar gider; O, yiter gider...

O, gece sabaha kadar eğlenirler.

Sabaha karşı oğlan evinden çalgılı bir kafile kız evine baskın verirler. İki taraf birleşince eğlenti artar ve daha güzel bir şekilde sabahı bulurlar. perşembe günü oğlan evinden bir kafile kızı almağa gider, giderken şu türküyü söylerler.

Bir taş attım aman pencereye tık dedi,
Binnaz hanım anam annem evde yok dedi
İnanmazsan aman çık yukarı bak dedi.

Kesif bir kalabalık arasında ya kardeşi ve yahut en yakın akrabasından biri tarafından kız, oğlan evine teslim edilir.

Gelirken şu türkü söylenir.

Biz gelini aşıra bilsek,
Büyük evin avlusuna düşürebilsek.
Anasın babasın şaşırabilsek,
Altı aydır saydığımız, gelini, almağa geldik.
Allarını pullarını dermeğe geldik

Gelin eve geldimi tekrar düğün başlar.

Evde düğün devam ederken. Ayrıyeten o gün güvey hamamı yapılır. Gelin eve girdimi eline bir kepçe verilir ocakta bulunan çorbayı karıştırır ondan sonra ortaya çıkar.

Kemençe Türküleri

Görele, Karadeniz kıyılarının çok güzel ve minyatür bir kasabasıdır. Neş'eli, sempatik ve çok enerjik halkının düğünlerinde derlenmiş bir kaç halk türküsünü aşağıya derç ediyoruz.

Kır ata vurdum kolan,
Bulan dereler bulan.
Kız ben seni alacaktım
Kör olsun sebep olan...

Duman dağa yukarı
Girdi taşın altına
Kız yastığın yok ise
Kolun başın altına...

Derin derin göllerin
Dibi serin olurmu..,?
Yenge senin kızından
Güzel gelin olur mu?

Ha bu akan dereler
Gözlerimin yaşıdır...
Sevüp sevüp ayrılmak
Ölümün kardaşıdır...

S. S. G.

Ve şu şarkılar şöylenir.

Çam başına çıra yaktım yanmadı,
Ben anama mektup yazdım gelmedi,
Kardaş küçücekti halden bilmedi.
Anamın bacası kabaca tüter,
Babamın ekmeği burnumda tüter,
El kadarcık olsa o bana yeter.

Akşam erkeklere yemek daveti verildikten sonra gece güvey camiden çıkdıktan sonra bir kalabalık kafile tarafından türkü ve şarkılarla eve getirilir.

A. Necati Ülgen

Halkevimizin Bir Aylık Görünüşü

Yıldönümü Töreni

Halkevimizin salonunda yapılan Halkevleri (8) inci yıldönümü töreninde salonu hıncahınç dolduran 200 kişiyi aşkın kalabalık kütle önünde, Reis Eşref Dizdar tarafından söylenilen açış nutkunu İstiklâl marşı takip etti.

Bando ile birlikte, keskin heceleri camları titreten marş tan sonra Ankaradaki töreni takip ettik. Sayın başvekilimiz Dr. Refik saydamın açık, samimî ve katî ifadelerle ülkü izdeşlerine verdikleri direktifi dinledik.

Orta okul gençlerinden Mehmet Güngör, Behcet Kemâl Çağların „ Halkevi genci „ şiirini heyecanını taşırarak okudu. Evimizin müzik öğretmeni Müminin bir keman gezintisi ve bandoda çalınan (Ayda) operasından sanra Süleyman Aykut'un kendi yazdığı (Halkevi Sekiz yaşında) adlı şiirini okudu , onu da Cemal Boranın (Halkevi, ülkü evi) adındaki şiiri takip etti.

Bitimini teşkileden şu:

" Bu ocağın banisi Atatürk den hız alıp
" Bu ocağın hamisi Millî Şef den iz alıp
" Sarsılmıyan imanla her kalbe gireceğiz
" Hem eser vereceğiz, hem zafer göreceğiz„

Kıt'asından sonra orta okul korosu tarafından (And) isimli parça terennün edildi.

İstiklâl lisesi dokuzuncu sınıf talebesinden Ahmet Tarık Günaydın (Türk , öğün , güvün!) adlı şiiri okudu.

Koro bu defa (İzci gençler) marşını, (Cumhuriyet, Bizvarız (Inan!) şarkısını terennüm ettiler. Bandonun son hazırladığı (Röproş damur) adındaki parçayı tatlı bir haz içinde dinledikten sonra yerli saz ve havaları iyi çalan gençlerimizden Ahmet Sema, Şefik Öğütçü, Asım Karakaş beş parça milli nağme ile töreni sona erdirdiler.

Dil Tarih edebiyat kolu:

Komitenin tertip ettiği seri konferanslardan ikisi bu ay içinde verilmiş olup biri öğretmen Saffet Tunay'ın (Ebedi kısırlığımız) hakkındaki tetkiki, öbürüde Dr. Nuri Ali Özkaya'nın verdiği (Passif Korunma) hakkındeki konuşmasıydı.

Kütüphane neşriyat Kolu:

Kitapların ilim tasnifine göre ayrı bir listesi hazırlanmıştır. Bu sayede bundan böyle okuyukuyucular hangi neviden kitap okumak istiyorlarsa hepsini toplu bir arada görüp ayırabileceklerdir. Çarşamba ve cumartesi günleri saat ikide öğretmen Müminne piyanist Salih Akalın tarafından verilen küçük konser hoparlörlerle şehrin her tarafına neşr edilmektedir.

Düzeltme

S.	Satır	
1	2	Potalalardan — Potalardan
1	18	Bunım — Bunu
2	19	Kemali zemin — Kemalizemin
3	10	Yeri ayrılmalıdır — olmalı ve yeri ayrılmalıdır
5 —	11	Esleha — Esliha
7 —	1	Yukelt — Yükselt
9 —		(İkinci rubainin ikinci mısraı) Gelelim — Gülelim
10 —		Kemalizem — Kasden Kemalizm yerinde kullanılmıştır. İzem (önem) kelimesi gibi Türkçe olarak kabul edilmiştir.
10 —	24	Sembolizm demagojisi - Sembolizem demogojisi
11 —	19	Bağınislamizem - pan islamizm yerine kasden Türkçeleştirme örneğidir.
13 —	3	adiyla — adıyle siyası — siyası
14 —	4	Seçime — seçme

SAYI : 19-3

AKSU

GİRESUN HALKEVİ

(IŞIK) Matbaası — Giresun